OVIDIJUS

PARINKTOS VIETOS

PAAIŠKINO

DR. J. NARJAUSKAS

KAUNAS

VALSTYBĖS SPAUSTUVĖ

1926

OVIDIJUS

PARINKTOS VIETOS

PAAIŠKINO

DR. J. NARJAUSKAS

KAUNAS
VALSTYBĖS SPAUSTUVĖ
1926

Ovidijus Naso.

ĮVADAS.

Šiuo vadovėliu noriu patarnauti pradedantiems skaityti Ovidiją ir jų mokytojams. Gal neįtiksiu, kiek reikiant, nei vieniems nei kitiems; mokytojai neras, gal būt, jame nieko naujo, o moksleiviams pravartu turėti gausesnių, negu čia, paaiškinimų. Tačiau faktas, kad mūsų kalboje nėra atskiros Ovidijaus tekstų knygelės ir kad žodyno stoka labai sunkina šio autoriaus skaitymą, paskatino parinkti įžymesnių vietų ir šiek tiek jas paaiškintas išleisti. Kai kas galės prikišti, kad nevienodai, o gal ir negerai, rašau tikrinius vardus. Pasiteisindamas pareiškiu, kad, kol dar tam tikra autoritetinga įstaiga neišsprendė klausimo, kaip rašyti lietuviškai lotynų ir graikų vardus, aš verčiuosi savo nusistatymu, būtent: 1) visiems lietuviams žinomus ir vienaip ištariamus vardus rašau taip, kaip tariama *(Ciceronas, Apolonas, Achilas);* 2) mažiau žinomus ir rečiau vartojamus mažai kiek lietuvinu *(Prometėjus, Sofoklis, Afroditė);* 3) visai retai sutinkamus įrašau nekeisdamas jų lotyniškos rašybos arba mažai kiek ją keisdamas *(Gea, Lycoris, Uranas);* 4) nenoriu, be to, lietuvinti daugelio kitų vardų, lengvai mūs ištariamų, nors juos parašytume lotynų rašyba *(Tullius, Ennius, Pyrrha).*

Sudarydamas vadovėlį naudojausi įvairiais Ovidijaus komentatoriais, ypačiai *Andrea Novara* (Metamorfosi), *M. Nisard* (Ovide), *T. Sinko, Vannucci, Siebelis, G. B. Gandino* (Elegie), *G. Rigutini* (Fasti e Tristezze).

D-ras J. Narjauskas,
lotynų kalbos mokytojas.

Kaune, Laisv. Al. 12.
1926 m. rugp. 12 d.

I.

P. OVIDIJUS NASO.

Biografija ir kūryba.

Publijus Ovidijus Naso gimė Sulmonoje 43 m. pr. Kr. Gana turtingi jo tėvai priklausė prie nežemo romėnų tautos luomo *(ordo equester)*. Ovidijų su vyresniu vieneriais metais broliu jie norėjo gerai paruošti visuomeniniam ir politiniam gyvenimui. Tad nusiuntė į Romą mokytis retorikos ir teisių. Vyresnysis į tuos mokslus buvo linkęs, bet mirė jaunas, vos spėjęs juos baigti. Ovidijus mokėsi nenoromis. Jam patiko tik tasai mokslo skyrius, kur kalbėtojai kėlė ginčus pramanytomis teisių temomis *(causae fictae)*; ypačiai filosofijos, politikos ir dorovės klausimų nagrinėjimais *(suasoriae)* jis domėjosi; kitos rūšies bylos *(controversiae)*, kur reikdavo įtikinėti, jam nepatiko. Mokyklos privalomieji rašto darbai mažiau rūpėjo būsimam poetui, negu eilių pirmieji bandymai. Kažkokia įgimta jėga Ovidijų traukte traukė prie poezijos. Tėvas stengiasi sudraust sūnų nuo eilių rašymo *(inutile studium)*; klusnusis Ovidijus prižada daugiau jų nerašyti *(Parce mihi, nunquam versificabo, pater)*. Veltui, nes tariant mintį žodžiai patys tvarkydavosi eilėmis *(Quod tentabam dicere, versus erat)*.

Baigęs Romoje teisių mokslus, išvažiavo į Atėnus ir Mažąją Aziją daugiau išmokti retorikos ir įgyti daugiau teisės ir filosofijos žinių. Veik vienerius metus sutruko Sicilijoje. Čia besimokydamas pažino gražiąsias, įžymiąsias istorijos vietas ir ką graikų poetai apie jas dainavo; iš to susidarė vaizduotei ir jausmams gausios medžiagos, teikusios jam visumet įkvėpimo ir vaizdų.

Grįžęs tarnavo teisingumo įstaigose, bet netrukus pasitraukė, vengdamas valdininko karjeros ir Mūzų patariamas, pasiryžo tik joms visą laiką tarnauti. Susipažino su poetais ir jų būrelyje buvo laimingas.

Virgilius ir Tibullus jau buvo mirę, Horacijus retai prabildavo, o Parnaso viršūnėje sėdėjo Propercijus. Pasidavęs šio įtakai Ovidijus ėmė rašyti meilės elegijas. Tuomet buvo paprotys skaityti kūrinius viešumoje. Jaunuolis Ovidijus skaitė savo eilėraščius ir įtiko klausytojams, nes labai vaiskiai ir švelniai piešė tų laikų puikųjį gyvenimą. Įgijęs garbės, švelnus, malonus pasikalbėti Ovidijus tampa visur geidžiamas svečias. Ciesorius Augustas įsileidžia jį į savo rūmus. Savo būklės poetas ir šiaip negalėjo peikti, turėdamas nuosavą namą Kapitoliuje, sodus už Romos ir įeigų tinkamai gyventi. Po dviejų nevykusių sutuoktuvių trečią kartą vedė kilnią romėnę Fabiją, sugebėjusią sukurti jam šeimyninę laimę.

Šitokį ramų ir laimingą gyvenimą staiga sugriovė netikėta nelaimė. Ciesoriaus ediktu tenka pasišalinti iš rūmų ir iš Romos į Juodųjų jūrių pakraštį (Romėnų Siberiją), į miestelį Tomi (arti Konstancos, Rumunijoje). Tų laikų ir vėlesnieji rašytojai nemini, už ką taip žiauriai buvo poetas nubaustas; o jisai pats trumpai pasisako, kad bausmės priežastis esanti daina ir klaida *(carmen et error)*, tik ne prasižengimas *(non scelus)*.

Iš tikro, jo elegijos: *Amores*, *Ars amatoria*, *Remedia amoris*, *Heroides*, *Medicamina faciei*, visiems žinomos tuomet ir skaitomos, staiga patraukė į save Augusto rūstų dėmesį, kadangi ardą švarius papročius. Jų bloga įtaka taip paveikusi pačio ciesoriaus šeimyną, kad dvi Julijos: viena duktė, antra giminaitė, teko jam taip pat ištremti į imperijos pakraštį. Pačius eilėraščius jis įsakė išmesti iš viešų knygynų. Bet, rodos, ne daina buvo vyriausioji priežastis ištremti Ovidijų. Juk ne jis vienas panašiai dainavo; be to, *Ars amatoria* dešimtį metų nedraudžiama buvo, gal ir pačio Augusto skaitoma. Bausmę iššaukė *error*, kažin koks įvykis, gal tuomet visiems žinomas, tačiau netinkąs nei poetui nei kam nors kitam minėti. Gal būt poetas pamatė kokį nors nešvarų darbą Augusto šeimynoje, ir šis skubiai pašalino nemalonų liudininką. Kad taip galėjo būti, reikia spėti iš poeto gana aiškaus posakio: *plector, quod inscia lumina crimen viderunt, peccatumque meum est habuisse oculos*. (Tristia V, 50).

Į Romą Ovidijus jau negrįžo. Sulaukęs 59 amžiaus metų mirė 17 m. po Kr. gm.; palaidotas tame pat mieste, kuriame vargo ir kentėjo aštuonerius metus. Kiek galima spėti iš parašytų ištrėmime elegijų. *Tristia* ir *Epistulae*, Ovidijus neprisiderino prie Getų šalies ir vis meldė ciesorių, kad leistų grįžti. Tie laiškai ir elegijos turi daug perdėto jausmo, kadangi ne taip jau blogų žmonių būta Tomiečių ir ne tokių tamsių barbarų, jei jie, pažinę kilnų tremtinį, suteikė jam neliečiamybės teisių, rodė pagarbos ir net apvainikavo poetų vainiku. Tiesa, visa tai buvo pelnyta Ovidijaus, išmokusio vietinės kalbos ir rašiusio ta kalba eiles. Getų ainiai, rumunai, pastatė jam, kaip savo pirmajam tautiniam poetui, paminklą Konstancos rinkoje.

Visą amžių vienai poezijai tarnaudamas, Ovidijus paliko gausių eilėraščių. Be aukščiau minėtų meilės elegijų, parašė dar neištremtas tragediją—*Medea*, be to, *Fasti* ir *Metamorphoseon libri* XV. Tragedija turėjo pasisekimo, bet autorius, į kitokią literatūros rūšį labiau linkęs, tragedijų daugiau neberašė; Medeos liko tik viena eilutė, autoriaus gabumo liudininkė.

Fasti, kalendorius, elegišku distichu kūrinys, turėjo tikslo suteikti tautiečiams žinių apie istoriją ir religijos apeigas, be to, palaikyti Augusto norą sugrąžinti senovės maldingumą ir dorovingumą. Iš dvylikos užsibrėžtų dalių baigtos tik šešios, būtent: pirmieji šeši mėnesiai.

Nei satyra *Ibis*, nei *Halieutica*, poema apie žuvis, nėra jojo mėgiamojo krypsnio kūriniai.

Įžymesnis Ovidijaus kūrinys yra *Metamorphoses* (Atmainos), suskirstytos į 15 knygų; jų kiekvienoje yra apie 800 hekzametrinių eilučių. Turiniu jos atrodo tam tikra pasaulio epopėja, kurios medžiagai panaudota graikų mitologija ir kai kurios italų ir romanų legendos. Jas, tas atmainas, galima dar vadinti poetiška pasaulio istorija nuo visumos įkūrimo lig Julijaus Cezario apoteozės ir Augusto pagerbimo. Toje istorijoje dievai, žmonės, gyvuliai, augalai, akmens, jūrų bangos, upės, šaltiniai, debesiai, žvaigždės ir visa, kas gyva ir negyva, turi daug ką apie save papasakoti. Viso yra 250 atskirų mitų, sujungtų į krūvą vienu, niekur nenutrūkusiu ryšiu, nors vietomis tas ryšys labai plonas. Kiekvienas mitas turėjo, autoriaus nusistatymu, baigtis metamorfoze arba

pasikeitimu, nes viskas pasaulyje keičiasi, pradedant dievais (*Sunt quibus in plures ius est transire formas*), baigiant gamtos padarais. Tačiau perėjimas iš vienos pasakėčios į antrą, iš mito į mitą, autoriui vengiant monotonijos, nėra metamorfozė, o tik lengvas, lyg nepastebimas, žingsnis pirmyn.

Metamorfozės, tasai mitologijos žinynas, neturi vienos gaivinančios idėjos; jų visa galia atskirose dalyse. Bendrai sakant, Ovidijui nerūpėjo mokyti, bet visų pirma gražiai nušviesti kalbamą dalyką. Tad jo galia stiliuje ir žodyje: visa, ką taria — aišku, gyva, sklandu, kilnu, poetiška. Bet Ovidijaus turima ir ydų: jis dažnai nesusivaldo, kartoja pasakytas mintis, perdaug dabina kurį nors vaizdą.

II.

A. PROZODIJA.

Taisyklės, rodančios, kurie skiemens tariami ilgai ir kurie trumpai, vadinama *prozodija*, o patsai ilgumas arba trumpumas — skiemenų *kiekybė* (quantitas).

Skiemuo gali būti ilgas arba trumpas *savaime* arba *del stovio.*

I. Savaime ilgi ir trumpi skiemens.

1. Savaime yra ilgas skiemuo *(syllaba longa)*, jei jo balsis ilgas; savaime yra trumpas *(sillaba brevis)*, jei jo balsis trumpas. Ilgasis balsis žymimas tiesiu brūkšneliu (—), o trumpasis — lankėliu (◡)

Kai kurie skiemens galima vartoti poezijoje ilgais arba trumpais; jie vadinama bendrais *(sillaba communis, anceps)* ir žymimi abiem ženklais ⏓ arba ⏓.

2. Savaime yra ilgas kiekvienas dvibalsis, pav., āūrum ir kiekvienas balsis sutrauktas iš dviejų, pav., tibīcen (iš *tibücen).*

II. Del stovio ilgi ir trumpi skiemens.

1. Ilgasis skiemens balsis virsta trumpuoju, jei po jo tame pat žodyje pasitaiko skiemuo su balsiu pradžioje; *monēre* (liemuo *monē*) ir *monĕo, monĕam*. Kitaip sakant, kiekvienas balsis, žodžio vidury stovėdamas prieš kitą balsį, yra trumpas *(vocalis ante vocalem corripitur)*.

Žodžio *prae* dvibalsis tampa trumpu, susidūrus jam su balsiu sudėtiniuose žodžiuose; į *h* tarpe dviejų balsių žiūrima kaip kad jo nebūtų.

2. *E* penktame linksniavime yra ilga, jei stovi tarpe dviejų balsių: *diēi*, ir trumpa, jei stovi po priebalsio: *fidĕi.*

3. Tikrinių daiktavardžių galūnės *ājus* ir *ējus* pasilieka ilgos ir šauksmininke (nors j pereina į i). *Gāi*, *Pompēi*.

4. Žodžiai su galūne *ius* kilmininke turi *i* ilgą: *illīus*, *unīus*; poetai kartais vartoja trumpą: *illĭus*, *unĭus* (*alīus* visumet ilga).

5. Žodyje *fio* *i* esti ilgas: *fīo*, *fīebam*; bet jeigu į tą žodį įeina raidė *r*, tuomet *i* esti trumpas; *fĭerem*, *fĭeri*.

6. Graikų kilmės žodžiai nesilaiko aukščiau minėtų taisyklių, pav., *āer*, *Lycāon*, *ēōus*, *herōus*, ir kt.

7. Trumpas skiemuo tampa ilgu del stovio (*positione*), kada po jo balsio pasitaiko tame pat žodyje du arba daugiau priebalsių arba vienas dvigubųjų priebalsių *x* arba *z*: *āddit*, *āpprimo*, *āxis*, *gāza*.

Qu yra vienas priebalsis, todel: *ă*qua; *h* nedaro įtakos stoviui: *ĭnhiat*.

Ilgumas del stovio įvyksta net ir tada, kai vienas priebalsis stovi žodžio pabaigoje, o kitas kito žodžio pradžioje: (*ĭn*) *īn mare*, (*ă*d) *ād bellum*.

Trumpasis balsis, stovėdamas žodžio pabaigoje, nevirsta ilguoju, nors po jo stovi žodis, prasidedąs dviem arba trimis priebalsiais: *molliă strata*.

8. Jei tame pat skiemenyje po balsio stovi priebalsis su vienu pusbalsiu *l* arba *r*, tai skiemens kiekybė yra nepastovi (*positio debilis*), t. .y prozoje tas skiemuo esti trumpas, o poezijoje gali būti ilgas: *alăcris* ir *alācris*, *tenĕbrae* ir *tenēbrae*.

Jei priebalsis su pusbalsiu nepriklauso tam pat skiemeniui, tai stovįs prieš juodu balsis esti tik ilgas; (*ŏb*) *ōb-ruo*, (*ăb*) *āb-luo*.

Savaime ilgasis balsis, nors po jo stovėtų priebalsis su pusbalsiu, visumet pasilieka ilgas: (*māter*) *mātris*.

III. Skiemenų kiekybė žodžių liemenyse.

Žodžio liemenyje skiemens kiekybė nesikeičia visose lytyse, kai tas žodis tenka kaitalioti: *ămor*, *ămoris*; *dūco*, *dūcis*, *dūcam*,

Išimties daro kai kurie vienskiemeniai vardininkai: *sāl*, *sălis*; *lār* *lăris*; *pār*, *păris*; *mās*, *măris*; *bōs*, *bŏvis*, *pēs* *pĕdis*.

2. Dviejų skiemenų perfectum turi liemens skiemenį ilgą, nepaisant, kad to skiemens praesens buvo trumpas; *iūvi* (iŭvo); *lāvi* (lăvo); *cāvi* (căveo).

Išimtys yra šios: *dĕdi* (do), *bĭbi* (bibo), *fĭdi* (findo); *stĕti* (sto), *stĭti* (sisto), *tŭli* (fero), *scĭdi* (scindo).

3. Perfectum su pakartotu skiemeniu turi trumpą liemeninį ir pakartotąjį skiemenį, nebent pakartotasai skiemuo ilgas iš stovio: *cĕcĭdi* (cado), *tĕtĭgi* (tango), *pĕpērci* (parco), *cŭcūrri* (curro); bet *caedo* turi *cĕcīdi*.

4. Taip pat ir dviskiemeniai supinai turi liemenyje ilgą skiemenį: *mōtum* (mŏveo); *vīsum* (vĭdeo).

Išimtys yra šitos: *dătum* (do), *rătum* (reor), *sătum* (sero), *stătum* (sisto), *cĭtum* (cieo), *ĭtum* (eo), *lĭtum* (lino), *quĭtum* (queo), *sĭtum* (sino), *rŭtum* (ruo).

5. Skiemenų kiekybė liemenyse nesikeičia nė sudėtiniuose žodžiuose, išskiriant šiuos žodžius: *iūro* ir *peiĕro*; *dīco* ir *maledĭcus, causidĭcus; nūbo* ir *pronŭba, innŭba.*

6. Prielinksniai ir priešdėliai, prijungti prie žodžio, išlaiko savo kiekybę: *ăbigo* (ăb), *ădeo* (ăd), *ĭneo* (ĭn), *dēmitto* (dē).

Žodžiuose *āverto, ēduco, cōnitor, dīmitto* ir panašiuose garsų a, e, co, di ilgumas pareina nuo priebalsių sutraukimo (*ăb, ĕc, cŏn, dĭs*).

Priešdėlis *o* (iš *ŏb*) yra visumet trumpas: *ŏmitto*

Priešdėlis *dē*, stovėdamas prieš balsį, yra trumpas: *dĕerro.*

7. *Pro (prōd)* prieš priebalsį itin ilgas; bet trumpas šiuose žodžiuose: *prŏcella, prŏceres, prŏcul, prŏfanus, prŏfari, prŏfecto, prŏfestus, prŏficiscor, prŏfiteor, prŏfugio, prŏfundus, prŏnepos, prŏpinquus, prŏtervus.*

8. *Sēd, sē, vē,* — ilgi skiemens: *sēditio, sēcūrus, vēcors. Sē* tampa trumpu prieš balsį: *sĕorsim.*

9. *Rĕ (rĕd)* yra trumpas: *rĕfero, rĕdeo.* Žodyje *rēfert* (svarbu) skiemuo *rē* pareina iš *res*, todel ilgas. Daktilinėse eilėse priešdėlis *rē* yra visuomet ilgas žodžiuose *rēligio* ir *rēliquiae* (taipat *relligio* ir *relliquiae*).

10. *Ne*, priešdėlis, yra trumpas: *nĕque, nĕc, nĕfas, nĕqueo, nĭsi* (iš *ne* ir *si*), *nĭhil* (iš *ne* ir *hilum*).

IV. Vienskiemenių žodžių kiekybė.

1. Visi vieno skiemens žodžiai, turintieji balsį gale, yra ilgi: *sī, tū, mē, tē, nē* (kad ne), ā, ē, dē, *ō* ir kt.

Trumpos tiktai tos dalelės, kurios esti prijungiamos prie žodžių galūnių ir ištariant su jais susilieja: *quĕ, vĕ, nĕ, (visnĕ), cĕ (hiccĕ), tĕ (tutĕ), ptĕ (suoptĕ).*

2. Vienskiemeniai daiktavardžiai su priebalsiu gale yra ilgi: *iūs, lāc, ōs (ōris), sōl, tūs, vās, vēr, vīs* ir kt.

Taip pat ir daiktavardžiai su trumpu liemens balsiu yra ilgi savo vienskiemenyje vardininke: *bōs* (bŏvis), *pēs* (pĕdis), *sāl* (sălis), *sūs* (sŭis). Taip pat būdvardis *pār* (păris).

Esama šių išimčių: *vĭr, mĕl, fĕl, cŏr, ŏs* (ossis).

3. Kiti vienskiemeniai žodžiai su priebalsiu gale yra trumpi: *ăb, ŏb, sŭb, ĕt, sĕd, ŭt, vĕl, quĭs, quĭd, tŏt* ir kt.

4. *Ĕs* (tu esi) yra trumpas; *ēs* (tu valgai) — ilgas.

5. Yra ilgi: *ēn, quīn, nōn, crās, cūr* ir vienskiemeniai su *c* gale: *sīc, hāc, hōc, hūc*; išskyrus: *nĕc* ir *făc*.

6. *Hĭc*, įvardis, yra bendros kiekybės; *hīc*, prieveiksmis, yra ilgas.

V. Balsių kiekybė daugskiemenių žodžių gale.

A. *a* galūnėje.

1) *a* gale žodžio esti trumpas: a) pirmojo linksniavimo viensk. vard. ir šauksm.: *mensă, vită*; b) bevardės gim. trijuose daugs. linksniuose: *donă, carmină*; c) žodžiuose; *quiă, ită, heiă* (čia); taip pat ir graikų varduose su *eus* vardininke, kada galininke būna *ea*: *Orpheă, Nereă.*

2) *a* gale žodžio esti ilgas: a) pirm. linksn. įnagininke: *mensā, vitā, Aeneā*; b) pirm. asm. veik. rūš., liepiam. nuosakoje: *amā, laudā*; c) prielinskniuose, prieveiksniuose ir skaitvardžiuose: *circā, infrā, intrā*; *propterеā, intereā, frustrā, trigintā* (retkarčiais *trigintă*) ir kt.; d) graikų vardų (su *ās*, ae, ir *ās*, antis) šauksmininke: *Aeneās*, ae, šauksm. *Aneā*; *Pallās*, antis, šauksm. *Pallă*.

B. *e* galūnėje.

1) *e* galūnėje beveik visumet trumpas: *dominĕ, divitĕ, marĕ.*

2) *e* galūnėje esti ilgas: a) penkto linksniav., viensk, įnagininke: *diē, faciē,* taip pat ir *quarē, hodiē*; b) antro asmen., veik. rūš., liep. nuos.: *docē, monē*; c) prieveiksmiuose, kilusiuose iš antro linksn. būdvardžių: *verē, doctē*; taip pat: *ferē, fermē,* ir jaustuke: *ohē.* Tačiau *benĕ, malĕ, temerĕ* turi trumpą *ĕ* gale: *superne, inferne* — bendrą; d) graikų varduose, kurie veik visumet turi *ē* ilgą, kaip *Niobē, Tĕmpē.*

C. *i* galūnėje.

1) *i* gale žodžio dažniausiai ilgas: *dominī, hominī, domuī, speī, eī.* Trumpa esti: a) *nisĭ* ir *quasĭ*; b) graikų vardų (vardin. *is)* šauksmininke: *Alexĭ, Daphnĭ.*

2) *i* esti bendros kiekybės žodžiuose: *mihi, tibi, sibi, ibĭ, ubĭ;* sudėtiniuose *ubi* turi trumpą *i: ubĭnam, ubĭvis,* ir ilgą *i* žodyje *ubīque;* sudėtiniuose *ibi* turi ilgą *i* žodžiuose: *alibī* ir *ibīdem;* iš *ut* (utī) pareina *utĭnam* ir *utĭque* — su trumpu *i.*

D. *o* galūnėje.

1) *o* galūnėse veik visumet esti ilgas: *puerō, ratiō, serō,* ir kt.

2 *o* esti trumpas: *egŏ, duŏ, modŏ,* (priev.) *quomodŏ.*

3) *o* esti bendras kai kuriuose dviskiemeniuose žodžiuose su priešpaskutiniu trumpu skiemeniu, kaip antai: *hŏmo, lĕo, pŭto, pĕto, vŏlo, scĭo.*

Dviskiemeniai su priešpaskutiniu ilgu, kaip *vīrgŏ, nēmŏ,* cēdŏ, ir triskiemeniai, kaip *natiŏ, diligŏ,* turi itin trumpą *o* gale.

E. *u* galūnėje — visumet ilgas: *currū, noctū, lectū, auditū, diū.*

VI. Skiemenų (su priebalsiu gale) kiekybė ilgesniųjų žodžių galūnėse.

1. Galinis dviskiemenio arba daugskiemenio žodžio skiemuo, turėdamas pabaigoje bet kurį priebalsį (tik ne s), visumet esti trumpas: *apŭd, illŭd, laudabĭt,* išskiriant

sudurtinius su *pār,* kaip *dispār,* ir kai kuriuos graikų žodžius — *aēr, aethēr, Titān, Amphiōn.*

2. *as* galūnėje esti ilgas, išskiriant: *anăs* (— ătis) ir graikų vardų vardininkus su ăs, kilm. *ădis (ădos),* kaip Pallăs (— ădis, — ădos); taip pat trumpas *as* graikų vardų, treč. linksn., daugisk. galininke: *herōăs* (*herōs*), Thyădăs (Thyăs).

3. *es* dažniausiai ilgas. Bet esti trumpas: a) vienskaitos vardininke ir šauksmininke žodžiuose su *es* kilm. *ĭtĭs, ĕtis, ĭdis,* pav., *equĕs* (ĭtis,) *segĕs* (ĕtis,) *praesĕs* (ĭdis); bet esama ir ilgų: *abiēs, ariēs, pariēs* (kilm. ĕtis);

b) prielinksnyje *penĕs*;

c) sudėtiniuose su *es* (tu esi), kaip: *abĕs, adĕs, potĕs*;

d) graikų vardų daugiskaitoje, kaip: *Arcadĕs, Troadĕs.*

4. *is* galūnėje dažniausiai trumpas.

Bet esti ilgas: a) daugsk. naud. ir įnag.: *mensīs, dominīs, nobīs, vobīs,* taip pat ir *forīs, gratīs (gratūs);* b) vardininke: *Quirīs, Samnīs* ir graikų varduose su *is* kilm. *īnis* arba *entis,* kaip *Samnīs, Eleusīs* (— *īnis), Simoīs* (— *entis)*; c) ketv. asmen., veik. rūš., esam. laiko antrame asmenyje, kaip *audīs* ir tariamoje nuosakoje: *sīs, velīs, malīs, nolīs.*

5. *os* galūnėje yra ilgas, išskyrus: *compŏs* (-ŏtis), *impŏs* (-ŏtis) ir graikų vardų vardininką su kilmininku gale: *Delŏs, Rhodŏs;* kilm. *Palladŏs, Arcadŏs.*

6. *us* galūnėje dažniausiai trumpas.

Bet esti ilgas: a) tų daiktavardžių trečio linksn. vardininke, kurie turi ilgą *u* liemenyje, pav., *virtūs* (ūtis), *tellūs* (-ūris), *incūs* (ūdis). Priešingai: *corpŭs* (— ŏris), *Venŭs* (-ĕris), *pecŭs* (-ŏris -ŭdis) ir kt. b) ketvirto linksn. vienskaitos kilm. ir daugisk. vard. galin. ir šauksmininke, kaip: *currūs.*

7. *ys* pasitaiko tik graikų žodžiuose ir esti visumet trumpas: *chlămys, Halys.*

B. METRIKA.[1])

Taisyklės eilėms rašyti vadinama *metrika*. Eilės sudaromos iš *pėdų*, pėdos iš *skiemenų*. Skiemens esti vieni ilgi, kiti trumpi, kai kurie turi kirtį, kiti jo neturi.

Pėdų vardai.

— ◡ ◡ *dactylus*, pav., cārmĭnă, sēd quĭă, dōmĭnŭs.
— — *spondeus*, pav., dūcō, nōstrīs, sē tē.
— ◡ *trocheus*, pav., ōmnĭs, īdĕm, cōrpŭs.

Hegzametras.

Hegzametras (*hexameter*, *versus heroicus*) yra tai šešių daktilių eilutė, kur šeštasis daktilius būna sutrumpintas ir paverstas trochėjum. Keturi pirmieji daktiliai gali būti pavaduoti keturių spondėjų. Penktasis daktilius beveik niekumet nebūna nei pavaduojamas, nei trumpinamas.

Vietoje daktiliaus galima statyti pirmose keturiose hegžametro pėdose spondėjų del to, kad du trumpi daktiliaus skiemens yra lygūs antrajam spondėjo ilgam skiemeniui, ir todel vienas spondėjus ilgumo yra lygus su vienu daktiliu.

Vietoje sutrumpinto paskutinio daktiliaus, arba trochėjaus, gali stovėti ir spondėjus, nes paskutinis eilės skiemuo yra laikomas bendru (*anceps*).

Cezūra.

Kiekvienam hegzametrui reikia vidury staptelėjimo, arba atsikvėpimo, del ko eilutė gauna harmoningumo; tasai staptelėjimas, arba pauza, vadinama *caesura*.

Cezūra vadinama dar skiemenį. atkirstą nuo pėdos ir prikergtą prie kito žodžio, su kuriuo sudaro naują pėdą.

---

[1]) *Plačiau apie metriką rašo M. Durys. „Lotynų kalbos sintaksė" 149 p. ir tol.*

Puikiausia esti toji cezūra, kuri daroma po pirmojo ilgo skiemens trečioje hegzametro pėdoje. Šita cezūra vadinama *semiquinaria*, nes stovi po penkių pėdos pusių:

Aspĭcĭūnt ŏcŭlīs || sŭpĕrī mōrtālĭă iūstis.

Kita gana dažnai pasitaikanti cezūra yra *semiseptenaria*, po septynių pėdos pusių; šita cezūra gerai pavyksta tik tuomet, kai priešais save turi dar vieną cezūrą po trijų pirmųjų pėdos pusių, *semiternaria*.

Sēmpĕr hŏnōs || nōmēnquĕ tŭūm || laūdēsquĕ mă-
[nēbūnt.

Elyzija.

Hegzametre ir kitose eilėse skiemuo, turįs gale balsį garsą arba *m*, netenka ištarime savo balsio susidūręs su žodžiu, turinčiu pradžioje taip pat balsį arba *h*. Toks įvykis vadinama *elisio*.

Mōnstrum hōrrēndum īnfōrme īngēns cūi lūmen
[ădēmptum.

Jei susidūrimo žodis yra *est*, tuomet, užuot balsiui iškritus pirmesnio žodžio gale, iškrinta *e* iš *est*, ir likusieji priebalsiai *st* ištariama, kartais ir rašoma, drauge su anuo žodžiu, pav., *nostra est* ištariama *nostrast* ir *nostrum est* — *nostrumst*.

Pentametras.

1. Pentametras, *(pentameter)*, arba penkių pėdų eilutė, dalijama į dvi lygi dali, katrom ir tenka po pustrečio daktiliaus.

Pirmosios pusės daktiliai galima pavaduoti spondėjais, o antroje dalyje tai negalima daryti.

Kiekvienas pentametras turi turėti cezūrą po pirmosios eilės dalies, po penkių pėdos pusių.

Skiemuo, sudarąs penktąją pėdos pusę, visumet esti ilgas, o paskutinis eilutės skiemuo — bendras.

2. Vienas pentametras eilėms nedera; prieš jį visumet stovi hegzametras. Eiliavimas hegzametru su pentametru vadinama *distichon*.

Poma dat autumnus, formosa est messibus aestas
Vēr oràēbēt flōrēs || īgne levātur hiēms.

P. Ovidius Naso.

III.

METAMORPHOSES, I, 1—415.

1.

Įvadas. — Pasaulio įkūrimas.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di, coeptis, nam vos mutastis et illas,
Adspirate meis, primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

1—4. In nova... corpora. Daiktavardis stovi skyrium nuo savo priedėlio, kad geriau pasireikštų vienas ir antras. Norint ypačiai pabrėžti du žodžiu, sujungtu gramatiška priklausomybe, vienas dedamas sakinio pradžioje, antras — gale. Poezijoje žodis, stovėdamas eilutės pradžioje arba pabaigoje, gauna didesnės reikšmės. **Fert animus.** Stinga įvardžio *me;* galima versti: spiria mane vidujinė jėga (siela), turiu noro, esu pasiryžęs. **Fert dicere** vietoje *ut dicam.* Infin. vietoje *ut fin.* stovi po veiksm. *admonere*, *ferre*, *patere*, *poscere*, *pugnare*, *concitare*. **Formas mutatas in nova corpora.** Tinkamiau atrodytų pasakius — *corpora mutata in novas formas.* Panašių sukeitimų — daug poezijoje. Tačiau *formas mutatas* visai atatinka graikišką žodį *metamorfoseis*. **Coeptis.** Dat. pl. iš coeptum, pradėtas darbas, sumanymas. Lot. k. vartojama daugsk. *(coepta)* reikiant pažymėti fizinio arba moralinio veiksmo įvairų ir pasikartojantį pasireiškimą. Tad pas Ovidijų randame *frigora, fervores, aestus, odia, amores, irae, luctus, metus, errores, silentia, fraudes, doli, furta* etc. Liet. toki pluralia veik visumet verčiama vienskaita. **Adspirate.** Metafora paimta iš vėjo pūtimo į bures; *spirare* — pūsti. **Nam vos mutastis et illas.** Poetas šaukiasi, kad pagelbėtų rašyti, pačius dievus, metamorfozių (atmainų) vykintojus. **Et illas,** supr. formas. **Prima ab origine mundi,** nuo pat pradžios pasaulio. Pakaktų pasakius *ab origine*, pažyminys *prima* — pleonazmas, vienas iš dažniausiai pasitaikomų. **Perpetuum... carmen,** epišką giesmę, vientisą, nenutrauktą. Metamorofzės rutuliojasi viena iš kitos ir sudaro vientisą veikalą. **Ad mea tempora.** *Metamorfozės* prasideda pasaulio kūrimu, apima įvairius laikotarpius ir baigiasi poeto laikais. **Deducite.** Priedėlis *de* sudėtiniuose žodžiuose reiškia judėjimą, kuriuo kas nors šalinasi ir vyksta iš vienos vietos į kitą; tad jame trys sąvokos: vieta iš kur kas vyksta, vieta kur vyksta ir pereita erdvė. Čia veiksmažodžio *deducere* pried. *de* turi įrodomos reikšmės sukelti galvoje visą poemos bėgį, nuo pat pradžios lig jos galo.

Ante mare et terras et, quod tegit omnia, caelum
Unus erat toto naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigestaque moles,
Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis, nec bracchia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Utque erat et tellus illic et pontus et aër,
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,

5. Ante mare et terras... prieš jūrų ir žemės įkūrimą. **6. Unus...** antitezė trims: mare, terras, caelum. **Vultus**, vaizdas. **7. Dixere** — dixerunt, pavadinta **Chaos** (iš gr. *chaino*, arba lot. *hiare* būti išsižiojusiam) reiškia didelę bedugnę, kurioje visi daiktai be tvarkos maišėsi. Tą chaosą kai kurie vadina žaliąja medžiaga, iš kurios vėliau kilo pasaulis. **Moles**, sunkmens, stambmens, medžiaga; didelė statyba, rūmas; sumanymo, pasiryžimo vykinimas, sunkumas; kariuomenės tirštis, minia, gauja; veiksm. *molior*, 4, sunkiai judinti, statyti ir t. t. **8. Quicquam** (arba *quidquam); quisquam, ullus*, be to, *unquam, usquam* — vartojama tiktai neigiamuose sakiniuose. **Iners** (iš *in* ir *ars*). *Ars* reiškia veikimą, išradimą. Šia prasme gauta *iners* (tingus) ir *solers* (veiklus). Tad *pondus iners*, sunki medžiaga, negalinti duot pradžios naujiems daiktams. **Eodem** (loco), vienur. **9. Non bene** = male. **Discordia**, nom. pl. iš *discors,* nesuderintas. **Semina rerum,** elementai visų daiktų pradžiai. **10. Titan.** Pirmųjų jungtuvių, Žemės ir Dangaus, (Gea ir Uranós) vaisius buvo titanai. Jų vienas, Hiperionas, pagimdė iš titanės Tios Saulę (Helios), kuri dažnai vadinama tėvo vardu — Titan. Vėliau Titanas buvo identifikuojamas su Apolonu. **11. Phoebe,** taip pat titanė, vėliau Artemidė, Apolono (arba Febo) sesuo; mėnulio deivė, mėnulis. Sakinio tvarka: *nec nova Phoebe crescendo reparabat cornua* — nei atsinaujinąs mėnulis nekaitaliojo pavidalo (nedarė fazių). **12. Nec circumfuso pendebat...** Nei žemė, oro apsupta, nekybojo ir nesisuko savo sunkumo pusiausvyroje. **13. Bracchia,** (rankos nuo pečių lig pirštų); čia reiškia vandenį, kuris laiko lyg glėby apsupęs pasaulio kraštus. **14. Margine terrarum...** Versus spondaicus. Abl. be priel., kai norima nurodyti vieta, kurios ribose kas nors veikiama arba vyksta, poetų dažnai vartojamas; prozoje būtų *in margine.* **Amphitrite,** jūros, kaipo asmens, vardas. **15. Utque.** Trejopai galima čia imti *ut:* pirmiausia—prasme *ubi*, toliau—kaip *ut* carus ir nuolaidos prasme (ut... sic=nors... tačiau). **16. Instabilis, innabilis,**—kur negalima stovėti, kur neg. plaukti. *Innabilis,*—Ovidijaus nukaltas būdvardis iš *nare* — plaukti; jis turi panašių naujadarų ir daugiau, pav.: *domabilis, dubitabilis, populabilis, salutifer, somnifer*

Lucis egens aër. Nulli sua forma manebat,
Obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc deus et melior litem natura diremit;
Nam caelo terras et terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aëre caelum.
Quae postquam evolvit caecoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis et sine pondere caeli
Emicuit summaque locum sibi fecit in arce.
Proximus est aër illi levitate locoque;
Densior his tellus, elementaque grandia traxit
Et pressa est gravitate sui; circumfluus humor
Ultima possedit solidumque coërcuit orbem.
Sic ubi dispositam quisquis fuit ille deorum

etec. **17. Lucis egens.** Egere visumet su abl., retai su gen. **Nulli** *scil* nulli rei. Ovid. vartoja be daiktav. šias formas: *nulli*, *eo*, *illo*, *istis*, *omnibus*; klasinėje prozoje to nerandama. **19. Frigida pugnabant calidis.** Veiksm. *pugnare* turi dat. vietoje abl. su priel. *cum*. **20. Sine pondere,** vietoje *cum*, *eis*, *guae sine pondere sunt*. **21. Deus et melior natura.** „Sunku žinoti, kuo skiriasi toji *melior natura* nuo Dievo, kadangi ir patsai poetas toliau pasisako nežinąs (*quisquis fuit ille deorum*). Galima manyti, kad tai kuri nors viena Dievo galybė". Taip sako Vannucci. Siebelis pastebi, kad *Deus et melior natura* yra ne dvi, bet viena sąvoka, iš dviejų pusių nušviesta. **23. Liquidum caelum**, eteras, aukščiausias ir tyriausias oras, *uranós*, dausgerai, dievų būklė; skiriasi nuo *aër*, oras, atmosfera, kur žemiau dausos ir viršum žemės, kur garai ir debesys. **Spisso aere,** tirštu oru, debesuotu. **24. Caeco acervo,** chaoso perifrazė (aptarimas). **25. Dissociata,** atskirti vienas nuo kito elementai. Locis abl. limit. Concordi pace, pleonazminis posakis. **26. Ignea vis caeli**, ugnies perifrazė; eteras, kuris yra ugninio sąstato, lengvesnis ir tyresnis kaip aër, nes šis, būdamas arčiau žemės, tirštesnis ir svaresnis. **Convexi caeli,** įdubusio, įgaubto dangaus. **27. Emicuit,** iškilo sublizgėjus (ugnis). **Summa in arce,** viršuje pilies. Aukščiausio laipsnio būdvardžiai laiko arba erdvės kraštutinumui reikšti (*primus*, *postremus*, *ultimus*, *novissimus*, *imus*, *summus*, *medius*) vartojami kartu su daiktvardžiu ir nurodo daikto *dalį*, pav.: *vere primo*, *extremo anno*, *summus mons* etc. **29. Que...et**, jungtukai atskiriems žodžiams jungti; Ovid. jais jungia ir ištisus sakinius. **30. Circumfluus humor,** aplink bėganti drėgmė, arba Okeanas, kurį Homeras vaizduoja sau plačia upe, juosiančia žemę. **31. Ultima** scilicet *ultimas partes* **Coërcuit** (iš *com* ir *arceo*), apkabino, apsupo. **32. Quisquis fuit ille deorum.** „Gal būt, kad poetas čia turi galvoje aukštesnį, negu

Congeriem secuit sectamque in membra redegit,
Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
Jussit et ambitae circumdare litora terrae.
Addidit et fontes et stagna inmensa lacusque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,
Quae, diversa locis, partim sorbentur ab ipsa,
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquae pro ripis litora pulsant.
Jussit et extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duae dextra caelum totidemque sinistra
Parte secant zonae, quinta est ardentior illis;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura dei, totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu;

liaudis žino, Dievą". Andr. Novara. 33. **Secuit sectamque redegit,** Ov. stiliaus familijariškumas, užuot pasakius: secuit, eamque tum redigit. 34. **Ne non aequaliss** cil *ut aequalis*. Čia yra viena iš dažnai pasitaikomų kalbos figūrų, litotes, kada sakome mažiau, norėdami pareikšti daugiau; arba vartojame neigimą, norėdami pasakyti stipresnį teigimą, pav., *non ignoro*—tikrai žinau, *non immemor*—gerai atmenąs. 35 **Glomeravit** (iš *glomus*=globus) vis tiek ką *conglobavit*—susuko į rutulį. **Speciem in orbis**. Anastrofė, arba paprastos žodžių tvarkos išvertimas; turėtų būti: *in speciem orbis*. Poezijoje anastrofių pasitaiko eilės metrikai reikalaujant; lotynų autoriuose yra jų daug ir griežtų 36. **Freta diffudit,** marias paleido. Čia kalbama apie Viduržemio marias, nes *fretum* vadinama siauros ir audringos jūros, suveržtos iš dviejų šonų žeme. **Rapidis** sc. *qui rapiunt omnia*. 37. **Ambitae terrae,** aplink visą žemę; *ambitus* — apeitas, apjuostas; tad *ambitae... circumdare*, pleonazmas. 39. **Obliquis ripis.** *Obliquus* ir *curvus*—poetų mėgiami epitetai nelygiems, nuokalniems, jūrų ir upių krantams. 40. **Quae, diversa locis,** tos upės, iškraipytos į įvairias šalis... *Locis* — abl. limit. 41. **Campoque,** abl. be priel. viet. *in campo*. 42. **Ripis... litora**. Upės krantas—*ripa*, jūrių kr. — *litus*; bet šito skirtumo griežtai nesilaikoma. 43. **Extendi campos, subsidere valles.** Šioje eilutėje ir pirmesnėse tinkamas žodžių pavartojimas sudaro vaizdą: terra *glomeratur*, freta *diffunduntur*, aquae *pulsant litora, extenduntur* campi, valles *subsidunt*, montes *surgunt*. 45. **Utgue duae zonae...** Skaičiui sričių, kuriomis suskirstytas dangus, atatinka skaičius žemėje *(onus inclusum)* ir turi tų pačių ypatybių. Dešinioji šalis — žiemiai, kairloji—pietūs. 48. **Cura Dei**=Deus; pavartota abstraktis vietoje konkreties. **Premuntur,** aiškinama, kad žemės sritys stovi apačioje dangaus sričių; *premere* čia reiškia — užkloti, stovėt

Nix tegit alta duas; totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.
Imminet his aēr; qui quanto est pondere terrae
Pondus aquae levius, tanto est onerosior igni.
Illic et nebulas, illic consistere nubes
Jussit et humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit; vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad auroram Nabataeaque regna recessit
Persidaque et radiis iuga subdita matutinis:
Vesper et occiduo quae litora sole tepescunt,
Proxima sunt zephyro; Scythiam septemque trionem
Horrifer invasit boreas; contraria tellus
Nubibus assiduis pluvioque madescit ab austro.

viršuje. **51. Flamma,** vietoje—calore; priežastis viet. išdavo (metonimia). **53. Igni,** abl.=igne. **55. Humanas motura tonitrua mentes,** griausmas sujudinsiąs žmogaus sielą. *Mens*—sumanymas, mintis, protas, vidujinė jėga, siela, valia, pasiryžimas, drąsa. **56. Cum fulminibus**=*fulmina*. Priel. *cum* viet. jungties *et*. **Facientes frigora ventos.** Vėjas čia laikomas šalčio ir žaibų priežastimi. **57. Passim,** palaida, be tvarkos, iš *pando* part. *passus*. *Passim* padaryta panašiai į *partim* —acc. arch. iš *pars*. Tokiu pačiu būdu padaryti ir šie priev.: *confertim, tractim, stalim, iunctim, praesertim, raptim, confestim, separatim, certatim*. **Habendum**=possidendum. **59. Tractu**—*regione,* srity, rajone; vartojama reikšti nusitęsimui erdvėje arba laike. **60. Discordia fratrum.** Toliau suminėti keturi vėjai buvo Astrėjo ir Auroros vaikai; todel poetas vadina juos broliais. **61. Euros** iš *aura* ar *eos*—aušra, rytys. **Nabataea regna** — Arabijos šalys. **64. Zephyro.** Ilijadoj šis vėjas yra smarkus, bet jau Odisėjoje — malonus. Tai vakarų vėjas, daugelio poetų laikomas minkštu vėju. Pareina iš žodžio ζοφος — tamsus, nes toks jis buvo graikams, atnešdamas lietaus ir audrų. Lotynams jis buvo *favonius* (iš faveo), malonus. **Septemque triones,** viet. *septentrionemque* (tmesis). Septentrio liet. verstume — septynios žvaigždės; tų žvaigždžių konsteliacija — Grižulio ratai — stovi šiaurės šaly, kuri todel ir vadinama *septentrio*. **65. Horrifer,** dažn. *horrificus,* baisus. **Boreas,** vyriausias ir stipriausias vėjas: jo mitologinė asmenybė pasirodo ryškiausiai. Jis pučia iš žiemių, jo buveinė — Trakija. Su Borėju maišomas kitas žiemys — Akvilonas **66. Ab** — su abl. instrum. arba caus. **Auster** = *Notus,* pietys, audringas vėjas, nešiotojas lietaus ir drėgnumo

Haec super inposuit liquidum et gravitate carentem
Aethera, nec quicquam terrenae faecis habentem.
Vix ita limitibus dissaepserat omnia certis,
Cum, quae pressa diu massa latuere sub illa,
Sidera coeperunt toto effervescere caelo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
Astra tenent caeleste solum formaeque deorum,
Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae,
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal mentisque capacius altae
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Sive recens tellus seductaque nuper ab alto
Aethere cognati retinebat semina caeli;
Quam satus Japeto, mixtam fluvialibus undis,

graikams, kenkiąs sveikatai; pareina iš šak. *aus* arba *us* (*uro*. ussi, ustum, 3, deginti.) **67. Haec super**, scilicet *aëra, nubes, ventos*. **70. Cum**, tik štai, c. invers. **71. Effervescere**; virti, kalbant apie vandens virimą; čia reiškia: blizgėti, pleventi. **72. Neu foret... astra tenent.** Pateisinti imperf. con. *foret*, reikia manyti *tenent* stovi vietoje *tenere iussit* (Deus). **Animantibus.** Stoikų nuomone žvaigždės buvę gyvos ir protingos. Čia suprantama, kodel senovėje tikėta, kad didvyriai mirę pavirsdavo žvaigždėmis (*inter sidera referre*). **73. Caeleste solum**. Vadinama *solum* visa, ant ko stovi kitas daigtas. Tad jūra — *solum* laivams, žemė — gyviems daiktams. **Formae deorum** — perifrazė žodžio *dii*. **74. Nitidis piscibus,** žvilgančioms žuvims. *Nitere* vartojama kalbant apie žuvis ir žalčius del jų odos žvilgančių žvynų. **Habitandae**: *habitari* pass. prozoje retai vartojama. **75. Agitabilis,** judrus, nes oras nuolat maišosi, juda. **76. Mentisque capacius altae.** Žmogaus siela, anot Horacijauas, yra *divinae particula aurae*. Sat. II, 2, 79. **77. Deerat**, — dviskiemenis žodis; dvi *ee* girdimos kaip viena (sineresis) **78**. Žmogus gema visų pirmiausia, nes jis pasaulio valdytojas ir kūrimo tikslas. **79 Opifex rerum**; pirmiau buvo įvardintas *mundi fabricator*. **Origo** =auctor. **81. Cognati caeli,** dangaus giminaičiai, nes pirmiau dangus ir žemė buvo viename rutuly. **82 Japeto** — keturių skiem. žodis. Graikų varduose *i* neprivalo būti tariama kaip pusb. *j*. **Satus Japeto,** Prometėjus. Rodos, ne tam tikroje vietoje suminėtas Prometėjus, prisidedąs ir jis prie dievybės, kuriančios pasaulį. Mitas apie Prometėjų, nulipdžiusį žmogų iš suminkytos žemės su vandeniu, yra daug vėlesnis, negu pirmieji šios problemos rašytojai (Hesiodas, Eschilas); poetas Eschilas mini Prom. tik ugnies grobiką iš dangaus, socialio gyvenimo įkūrėją ir kultūros protėvį, už ką Jupiteris jį prikalęs prie Kaukazo kalno.

Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit, caelumque tueri
Jussit et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conversa figuras.

2.

Keturi žmonijos amžiai.

Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo,
Sponte sua, sine lege fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo

Žmonija, įgijus ir ėmus vartoti ugnį, pradėjo skirtis nuo gyvulių. Ilgainiui, ugnies teikėjui prikergta žmogaus pradžia, ir jisai (Prometėjus), mitui beprogresuojant, virsta žmogaus kūrėju. **Mixtam undis**. Kalimakas vadina žmogų Prometėjaus purvu. Horacijus vadina *princeps limus* purvą, iš kurio buvo suformuotas (pasak. Dantės) negimęs žmogus. **83. Finxit in effigiem etc.** Platonas sako (Rep. VI.) žmoguje esą kažkas dieviško. **Moderantum**, viet. *moderantium*; panašiai pas Ov.: *bacchantum*, *cadehtum*, *caelestum*, *serpentum*... Šitų formų reikalauja eilės metrika; tačiau jų pasitaiko ir prozoje. **85. Tueri.** = *videre*. **86 Erectos ad sidera tollere vultus**. Ta pati idėja pareikšta čia trečią jau kartą. Toks gausumas — Ovidijaus ypatybė. **87. Rudis et sine imagine**. *Rudis indigestaque moles*, žr. 7 e. *Sine* prie daikt. pavaduoja būdvardį. **88. Ignotas** = *novas*, lig šiol nežinomus žmonių pavidalus. **Induit... figuras**, gavo. Veiksm. *induere* Ov. dažnai vartoja pakeitimams pareikšti: *vultum virilem induit*, *mortalem formam*.

89. Šitas įžymus keturių pasaulio amžių aprašymas teikia mums poetingą žmonijos istoriją ir rodo, kaip žmonija laikui slenkant progresyviai blogėjo. Lengva susekti šio mito pradžią. Žmonės, vargų spaudžiami ir nuolat trokšdami niekumet nepasiekiamos laimės, ėmė sau vaizduoti kurį nors praeities amžių, kuriame visi turėjo būti doresni ir laimingesni. Įsivaizduota progresyvė dekadencija, ir metalų vardai, kaskart blogesnės rūšies, buvo panaudoti išreikšti šio puolimo įvairiems laikotarpiams. Poetai ne vienokį parodo amžių ir žmogaus padermių skaičių. Hesiodas išveda jų penketą, Virgilijus—dvejetą (aukso ir geležies), Horacijus — trejetą (aukso, vario ir geležies), Ovidijus—ketvertą (aukso, sidabro, vario ir geležies); ketvirtąją padermę sunaikino tvanas, ir Deukalijonas vėl priveisia žmonių žemėje. **Vindice nullo,** nėsant kam bausti nusikaltėlius; *vindex=ultor scelerum*, kerštininkas. **91. Verba minacia,** įstatymai, grasinantieji bausmėmis, kas juos laužys. **Fixo aere.** Įstatymus, išspaustus špižinėse lentelėse, Romėnai kabindavo Forume

Aere legebantur, nec supplex turba timebat
Judicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus in liquidas pinus descenderat undas,
Nullaque mortales praeter sua litora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae;
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non ensis erant; sine militis usu
Mollia securae peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis
Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus;
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fetus montanaque fraga legebant,
Cornaque et in duris haerentia mora rubetis,
Et quae deciderant patula Jovis arbore glandes.
Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant zephyri natos sine semine flores.

ir šiaip viešumose. **92. Supplex turba.** Apkaltinti romėnai ir jų draugai ateidavo į teismą *sordidati*, nešvariais rūbais, kad sukeltų pasigailėjimo teisėjų širdyse. **94. Suis... montibus,** nuo gimtosios šalies kalnų. *Suus* pas Ovidijų dažnai turi savaimingos reikšmės ir galios: *ex Acheronte suo*, iš brangaus Acheronto; *suus alveus,* prigimtoji upės vaga; *sua flamina*, žr. 59. **96. Mortales,** žmonės. **Norant,** sutr. *noverant,* žinojo. **98. Tuba... directi aeris,** tiesus varinis vamzdis; dir. aeris—gen. qual. *Tuba* vartojama buvo pėstininkų, *lituus*—raitelių; karo vamzdis vadinosi *classicum*. **Aeris cornua flexi,** lenktas trimitas, kavalerijos *lituus*. **99. Militis,** sing. collectivum, viet. *militum*. **100. Securae**= sine cura, be rūpesčio. *Se* yra priedėlis pareikšti atskyrimui, atidalinimui, nebuvimui, steigimui: *sine* (iš se-ne), *socordia* (iš secordia), *sobrius* (iš se-ebrius). **Peragebant**=*agebant*; *per* sudėtiniuose stiprina žodžio reikšmę. **Otia**=*otiosam vitam*. **101. Ipsa... tellus immunis,** žemė neprivalanti mokėti mokesčių. **102. Saucia vomeribus,** sužeista noragais; metaforiškas išsireiškimas: žemė čia palaikyta gyvu daiktu. **103. Nullo cogente,** niekieno neverčiama, nes šiaip žemdirbiai verčia žemę auginti javus. **104. Arbūteos fetus,** dygliuotų medžių vaisius. *Arbuteus,* būdv. iš *arbūtus*, Italijoj augąs dygus medelis, ant kurio būna raudonų, į žemuoges panašių, vaisių. *Fetus, us,* žmonių, gyvulių arba žemės vaisius. **Fraga... corna... mora.** *Fragum*—žemuogė, *cornum*—sedula, *morum*—šilkuogė, gervuogė (gervių uoga). **105. In duris rubetis;** *durus*, nemalonus, dygus; *rubetum,* dygus krūmas. **106. Patula** *(pateo)* išsiskėtęs. **108. Iovis arbore.** Ąžuolas buvo pašvęstas Jupiteriui, lauras – Apolonui, uosis—Marsui, alyva—Minervai, mirta ir rožė—Venerai, vynmedis ir vijoklis—Bachui, kipras—Plutonui, palma—Mūzoms ir t. t. **Glandes.** *Glans,*

Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis;
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso
Sub Jove mundus erat, subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretisior aere.
Juppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
Et breve ver spatiis exegit quattuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus
Canduit, et ventis glacies adstricta pependit;
Tum primum subiere domus; domus antra fuerunt

gilė ir šiaip bet kuris medžio vaisius. **110. Nec renovatus ager**; *terrae novales*, *ager novalis*, pūdymas, žemė kas antri metai sėjama. **111. Flumina,** versti—gausiai. **Nectaris,** Dievų gėrimas, dažnai supainiojamas su *ambrosia*; iš tikrųjų gi - nektaras yra gėrimas, o ambrosia—toks valgis; vienas ir antras palaiko dievų gyslose nemirtingą kraują. Poetai nektaru vadina bet kurį saldų, gerą, gėrimą, ypač midų ir vyną, arba abstrakčiai—malonybę. **112. Stillabant;** *stilla*, lašas. **Ilice;** *ilex*, ąžuolas. **112. Mella**; daugsk. iš *mel* didesniam poetingumui.

113. Saturno misso in tenebrosa tartara. *Saturnus,* Dangaus ir Žemės sūnus, Rejos vyras, Jupiterio, Junonės, Plutono ir kt. tėvas; Jupiteris atėmęs iš jo valdžią, tad Sat. pabėgęs į Italiją, kur ir viešpatavęs aukso amžių. Del jo italai vadinami *saturnia gens*, = Junonė — *Saturnia*, Jupiteris ir Plutonas—*Saturnius*. Pagal kitą tradiciją detronizuotasis Sat. buvo nugramzdintas į Tartarą, tamsiausiąją pragaro vietą. Pasibaigus Saturno viešpatavimui baigėsi ir aukso gadynė. **114. Sub love,** Jupiterio valdžioje. **115. Subiit**=*successit,* atėjo pavymu. **116. Contraxit,** Jup. sutrumpino tą *aeternum ver*, apie kurį minėta 107e. **117 Inaequales auctumnos.** *Auctumnus* iš *augere,* derliaus metas. **118. Exegit.** Pried. *ex* dažnai reiškia, kad veiksmas baigtas, tikslas pasiektas, prieita galas. Čia reiškia, kad metai ketvirta dalimi baigėsi. *Exigere*, be to, dar gali reikšti — visiškai baigti, įvykdyti; šia prasme Hor. sako: *Exegi monumentum aere perennius.* **119. Fervoribus,** žr. 2 n. *coeptis.* **Siccis** = *qui exsiccant;* įvykis vietoj priežasties (metonimia). **120 Canduit.** *Candēre, candescēre, candidus*—sakoma apie įkaitusį ir žėrintį balta liepsnele metalą. Čia kalbama apie orą, įkaitusį nuo vasaros saulės. **Glacies adstricta pependit,** sustingęs ledas riogsojo; nuo šalčio visoki daiktai spaudžiasi, siaurėja, nuo šilumos leidžiasi, plečiasi **121. Subiere:** *homines subierunt domos,* žmonės pradėjo gyventi namuose, nes pirmiau gyveno gamtos teikiamuose urvuose ir miškuose. *Domus*, acc. pl. retai vart. Pastebėtinas pakartoj mas žodžio *domus.* Ovid. šiuo būdu mėgsta pereiti tam tikru šuoliu iš vieno periodo į antrą, arba iš sakinio į

Et densi frutices et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuvenci.
Tertia post illas successit aenea proles,
Saevior ingeniis, et ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
Protinus irrupit venae peioris in aevum
Omne nefas; fugere pudor verumque fidesque:
In quorum subiere locum fraudesque dolique
Insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita; quaeque diu steterant in montibus altis
Fluctibus ignotis insultavere carinae.
Communemque prius, ceu lumina solis et auras,
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantum segetes alimentaque debita dives
Poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae;

sakinį; žr. 33 e. **121. Vinctae cortice,** suraišioti žieve (plaušais). **123. Cerealia.** *Ceres*, eris, Saturno duktė, Prozerpinos motina, išmokiusi žmones žemę dirbti, suteikusi jiems sėklų. Visa, kas žemdirbystęs yra, poetai vadina *cereale*, tad — *semina cerealia*, *arma cerealia*, *solum cereale* etc. **Longis sulcis,** ilgose vagose; vaizdinga! **124. Gemuere iuvenci,** sudejavo jaučiai; gyva!

125. Aenea proles. Ši naujoji žmonių padermė vartojo varinius arba špižinius įrankius, nes geležis dar nebuvo žinoma. Trečiąją gadynę poetas trumpai aprašo, nes tai buvo trumpas pereinamasis amžius. **127. De duro ferro,** (iš) kietos geležies; pried. *de* čia pavartotas nepaprastai; tai vienas tokių vulgarizmų, iš kokių kilo italų ir pranc. kalbose kilmininkui žodel. *di*, *de*. **128. Protinus,** tuoj, staiga. **Venae peioris,** gen. qual prie *aevum; vena*, gysla, metalas. **131. Amor sceleratus habendi,** — nuodėmingas turtų geismas. Fedro; *cura habendi;* Virg.: *Auri sacra fames.* **132. Vela dabant,** taisė bures; sakoma taip pat — *vela pandere, tendere.* **133. Quaeque... cavinae** = *et cavinae quae;* panašių konstrukcijos nuotykių, kur *que* prikergta prie šalutinio veiksmažodžio vietoje prie pagrindinio, randama pas Ovidijų daug, pav.: *detque sibi veniam rogat* = et rogat ut det etc. **134. Insultavere,** įšoko, tiesiogine prasme *in* ir *saltare* — šokti ant ko. Bet galima pritaikyti puolimo (moraline prasme) idėją: senovės žmonės tikėjo, kad vandenis niekino tasai, kas plaukiojo, ir tuo būdu peržengė pačios gamtos užbrėžtas žmonėms ribas. **135. Ceu,** lygiai kaip; = *ce* — *ve*; neu = *ne* — *ve*: seu = *se* — ve. **Lumina... auras,** acc. attracti, kaip *humum.* **Communem** etc. šviesa, oras, vanduo yra žmonių bendra nuosavybė. **137. Nec tantum.** Versti persitvarkius šitaip: *dives humus (ab hominibus) poscebatur non tantum segetes alimentaque debita...* žmonės prašė iš turtingos žemės ne tik augmenų ir atatinkamo

Quasque recondiderat Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat; prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto; non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero; fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti;
Lurida terribiles miscent aconita novercae;
Filius ante diem patrios inquirit in annos;
Victa iacet pietas; et virgo caede madentes,
Ultima caelestum, terras Astraea reliquit.

3.

Milžinai.

Neve foret terris securior arduus aether,
Affectasse ferunt regnum caeleste Gigantas
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine et excussit subiecto Pelion Ossae.

maisto... *Poscimur aliquid*—iš mūs reikalaujama ko nors. **139. Quas** (terra) **recondiderat et admoverat Stygiis umbris.** Stigas — viena iš keturių pragaro upių (Akerontas, Flegetontas, Stigas, Kocitas); plačiaus imtas dažnai reiškia patį pragarą, vidury žemės esantį. Poeto nuomone, turtai, būtent auksas, buvę paslėpti giliai, prie pat pragaro, kad žmogus neaptiktų. **140. Irritamenta malorum,** akstinas į blogą; *malorum*, gen. obj. **142. Prodit bellum.** Karas pasaulyje — surastos geležies ir aukso padarinys. **Pugnat utroque** — geležim ir auksu. Filipas, Makedonijos karalius, sakydavo: nėra tokios aukštos tvirtovės, ant kurios neužliptų asilas, apkrautas auksu. Jis nugalėjo Graikiją tikriau auksu, ne geležim. **145. Gratia,** viet. *concordia*. **146. Imminet exitio,** ieško progos nužudyti. **147. Lurida aconita.** *Luridus* sakoma apie lavono išblyškimą; *aconitum*, nuodinga žolė. **Novercae.** Pamotės pas romėnus neturėjo pagarbos; jas vadino; *iniustae*, *dirae*, *saevae*, *sceleratae*, *tristes*. **148. Patrios inquirit in annos,** teiraujasi pas burtininkus, ar ilgai gyvens tėvas. **149. Caede** = *sanguine*. **150. Astraea,** teisingumo deivė, nukelta vėliau į Zodijako konsteleciją vardu Virgo (mergelė). **Caelestum,** v. *caelestium*, žr. 83 e. **151. Neve** = *ac ne*. **152. Affectasse;** *affectare aliquid*, kėsintis. **Gigantas,** acc.-pl. graik. galūnė. *Gigantes*, milžinai, Tartaro ir Žemės vaikai, kėsinęsi paimt dangų. **155. Pelion Ossae.** *Pelios* — pilis ant kalno Ossa Tesalijoje (šian-

Obruta mole sua cum corpora dira iacerent,
Perfusam multo natorum sanguine Terram
Immaduisse ferunt calidumque animasse cruorem
Et, ne nulla suae stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum. Sed et illa propago
Contemptrix superum saevaeque avidissmia caedis
Et violenta fuit: scires e sanguine natos.

4.

Dievų pasitarimas.

Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit et, facto nondum vulgata recenti
Foeda Lycaoniae referens convivia mensae,
Ingentes animo et dignas Jove concipit iras
Conciliumque vocat; tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis, caelo manifesta sereno;
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis
Regalemque domum; dextra laevaque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis;
Plebs habitat diversa locis; a fronte potentes
Caelicolae clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia caeli.

dien Kassovo). **156. Dira corpora,** baisūs, šlykštūs lavonai. **157. Natorum,** sūnų. **158. Cruorem;** *cruor*, kraujas, tekąs iš žaizdos. **159. Ne nulla** = *ut quaedam* (litotes). **160. In faciem** = *in formam*. **162. Scires,** con. pot.

163. Pater Saturnius, žr. 113. **165. Lycaoniae mensae.** Likaonas, Arkadijos karalius, vaišino svečius žmogiena, už ką buvo paverstas vilku. **166. Jove**, abl. iš Juppiter (iš šakn. *diu* — šviesa: Diu - pater, Ju - pater), Saturno ir Rejos sūnus, vyriausias Olimpo dievas, dievaičių ir žmonių tėvas. **168. Caelo sereno**, abl. abs. — kada dangus šviesus. **Sublimis,** aukštai. **169. Lactea,** liet. kalboje paukščių kelias, kitose — pieno k. **Nomen habet** = *nominatur*, todel su nom. **170. Hac** (via), čia. **Ad tecta**; *tectum* — stogas, pastogė, namas, rūmas. **171. Regalemque domum** paaiškina *tecta*, **Dextra laevaque** (parte viae lacteae). **172. Celebrantur;** *celebrare=frequentare*, gausia minia lankytis. **173. Plebs diversa,** įvairūs žemesni dievaičiai; bet *diversa* galima derinti prasme su *locis* (diversis l.) **Hac parte,** kiti skaito **a fronte** (viae lact.). **176. Haud timeam.** Timeo prie inf. — dvejoju, svyruoju. **Dixisse,**

Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,
Celsior ipse loco sceptroque innixus eburno
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Caesariem, cum qua terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
„Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Inicere anguipedum captivo bracchia caelo.
Nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore et ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus. Per flumina iuro
Infera sub terra Stygio labentia luco!
Cuncta prius temptata. Sed immedicabile corpus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina, Nymphae
Faunique Satyrique et monticolae Silvani:
Quos quoniam caeli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certe terras habitare sinamus!“...

244 Dicta Jovis pars voce probant stimulosque frementi

viet. *dicere*, *appellare*, **Palatium**, viena Romos kalva, vėliau — rūmas Augusto ten pastatytas; iš to bendrai — rūmas, gražus namas, palocius. **177. Recessu,** *Recessus*, nuošalus kambarys, salė; skiriasi nuo *atrium* — žymiausios rom. namo dalies, arba tiesiog — namas. **178. Ipse** — Juppiter. **180. Caesariem** (iš *caedo*, kirpti), garbiniai, galvos arba barzdos plaukai. **181. Talibus modis,** dat. fin. **182. illa tempestate qua...** = *illo tempore, quo...* **184. Anguipedum**; anguipes — (iš *anguis* — angis ir *pes* — pėda), žalčio kojomis — Gigantų pravardė. **Captivo caelo**, puolamam dangui. **185. Ab uno corpore**, nuo vienos Gigantų korporacijos, susibūrimo. **186. Origine** = *gente*, *stirpe*. **187. Nereus**, jūros dievaitis, jūra. **Circumsonat**, čia verb. trans., versti — apsupa ūžiančiomis bangomis. **188. Per flumina**... (in) **Stygio luco**, žr. 139. *lucus* — miškas, kuriame del tikybinių apeigų nekertami medžiai. **191. Trahatur** scil. *in perniciem*. **192. Numina**. *Numen*, dievų valia, arba pati dievybė, dievas, (iš *ad - nuo*, daryt pritarimo, leidimo ženklą). **Nymphae**, deivės, gaivinančios gamtą; gyveno vandeny (Naiădes), kalnuose (Oreădes), medžiuose (Dryădes). **193.** Versus spondaicus. **Fauni**, laukų ir piemenų dievaičiai. **Satyri**, Bacho ištvirkę palydovai; be to, kartu su Faunais ožio ragais ir kojomis kaimo dievaičiai. **Monticolae** — kalnų gyventojai. **Silvani**, sen. italų žemės dirbimo ir gyvulių auginimo dievaičiai. **196—243**. Praleidžiamas per ilgas dievų posėdžio pasikalbėjimas. **244. Pars** scilicet *deorum*. **Stimulos adiciunt**, skatina, erzina.

Adiciunt, alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus, et, quae sit terrae mortalibus orbae
Forma futura, rogant: quis sit laturus in aras
Tura? ferisne paret populandas tradere terras?
Talia quaerentes, sibi enim fore cetera curae,
Rex superum trepidare vetat sobolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.

5.

Tvanas.

Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras:
Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
Conciperet flammas, longusque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia caeli
Ardeat et mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Poena placet diversa, genus mortale sub undis
Perdere et ex omni nimbos demittere caelo.
Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quaecumque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,

akstinų prideda. **246. Est omnibus dolori**... žmonijos išžudymas visiems daro širdies skausmo. **247. Orbae mortalibus;** *orbus* aliqua re, kuriam atimta kas nors. **349. Paret** scil. Juppiter. **Populandas tradere**, atiduot, kad sunaikintų. **250. Quaerentes** scil. *deos*. **Fore cetera,** acc. c. inf. del toliau stovinčio *vetat*.

253. Sparsurus fulmina sc. Juppiter, kurio įrankis — žaibas. **255. Axis**, ašis arba tikrenybėje — įsivaizduojamoji linija skersai žemę nuo vieno polio lig antro: čia reikia suprast ne vien žemės ašį, bet viso pasaulio, kuriam žemė, senovės nuomone, pareina centru. Poetai *axis* ir *polus* vartoja dažnai prasme — dangus. **257. Correpta** sc. *flammis*, suimtas liepsnos. **258. Mundi moles,** žr. 7. **Operosa**, darbščiai ir sumaniai sudarytas pasaulio sąstatas. **Laboret**, laborare — irti, sirgti, veikti, būt apsunkintam. **259. Cyclopum.** Kiklopai gamino Jupiteriui Vulkano, ugnies dievo, kalvėje žaibą. Jie gyveno Sicilijoje, vulkaninėje saloje. **262. Aquilonem claudit in antris** (Aeoliae). Akviloną (šiaurį, Borėją) Jupiteris uždaro urve, nes tasai palaiko giedrą. Paskiau, reikiant išblaivyti dangų, jį išleidžia, žr. 328 e. **264. Emittit Notum.** Pietys, lietingas vėjas, todel vadinamas *madidis alis,* šlapiais

Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulae, rorant pennaeque sinusque.
Utque manu late pendentia nubila pressit,
Fit fragor, hinc densi funduntur ab aethere nimbi.
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur segetes et deplorata colonis
Vota iacent, longique perit labor irritus anni.
Nec caelo contenta suo est Jovis ira, sed illum
Caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. Qui postquam tecta tyranni
Intravere sui, „Non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum. Vires effundite vestras,
Sic opus est; aperite domos, ac mole remota
Fluminibus vestris totas inmittite habenas."
Jusserat; hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,

sparnais. 265. **Picea**, juodos spalvos, kaip *(pix)* derva, pikis. **Tectus vultum,** acc. graecus arba limit, žr. M. Durys 53 §, 1. 268. **Nubila pressit,** suspaudė ranka debesis, lyg prisigėrusias vandens pintis. 269. **Ab aethere.** Čia *aether* jau ne skaisčioji dausa, bet lietaus sritis. *Nimbus*, čia — lietus, bet gali reikšt ir audringą debesį; *nebula*, *nubes*, *nubila* ir *nimbus* — Ovid. vartojamieji lietaus ir debesų sinonimai. 270. **Nuntia Junonis,** Iridė, Junonės pasiuntinė, vaivorykštės deivė. **Varios induta colores.** Čia *colores* nėra acc. graec., bet tiesiog. papildinys; lot. kalboje kai kurie grįžt. rūšies veiksmažodžiai tokį papildinį turi,pav., *lauro vinctus caput*, *induitur pallam* (velkasi apsiaustu). 271. **Concipit aquas.** Buvo tikima, kad deivė Iridė (vaivorykštė) teikdavo vandens debesims, traukdama jį iš žemės ir marių. 273. **Vota** sc. *segetes*, pasėliai. **Deplorata**, žuvę be vilties atgauti. **Irritus**, iš *reor*, ratus s., reri, svarstyti, laikyti vertėje. 274, **Contenta**, part. pas. iš *contineo;* „nei Jupiterio pyktis susiglaudė savo padangėse". 275. **Caeruleus** = *caeluleus*, dangaus spalvos. Poetai vartoja pried. *caeruleus* kalbėdami apie įvairius marių ir šiaip daiktus, kaip tai: *mare*, *nubila*, *glacie*s, *serpen*s, *oculi*, *fluvii* ir kt. **Frater,** Neptūnas (graik. Poseidonas), marių dievas, jaunesnysis Jupiterio brolis. 276. **Amnes,** dideles puikias upes; paprastos upės vadinasi — *flumina, fluvii.* **Tecta tyranni.** Neptūno buveinė — Egėjaus jūrų gelmė. *Tyrannus* pas poetus reiškia karalių, be blogos prasmės prikergtos tam žodžiui vėliau. 277. **Non est hortamine longo.** Neptūnas kalba trumpai: reikia veikti, ne kalbėti. 279. **Domos.** Upių namai — duobės, kur vandenų šaltiniai. 280. **Inmittite habenas.** Vaizdingas posakis, imtas iš važiavimo arkliais; poetai jį dažnai pavartoja, kartais gi, kaip čia, drąsiai. *Habena* — vadžios — iš

Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit; at illa
Intremuit motuque vias patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
Tectaque cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Siqua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indeiecta malo, culmen tamen altior huius
Unda tegit, pressaeque latent sub gurgite turres.
Jamque mare et tellus nullum discrimen habebant;
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem; cymba sedet alter adunca
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat;
Ille super segetes aut mersae culmina villae
Navigat; hic summa piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi, si fors tulit, anchora prato,
Aut subiecta terunt curvae vineta carinae.
Et, modo qua graciles gramen carpsere capellae,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
Mirantur sub aqua lucos urbesque domosque
Nereïdes; silvasque tenent delphines, et altis
Incursant ramis agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,
Unda vehit tigres, nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.

habere sc. *tenere*, įrankis, kuriuo *co-hibetur equus*. **282. Et defrenato volvuntur cursu.** Žodyje *volvuntur* nyksta dieviška upių asmenybė ir veikia grynas gaivalas. *De-frenare* — iš-žeboti. **283. Tridente suo.** Tridantė šakė — Neptūno įrankis, kuriuo suduoda žemei. **285. Exspatiata** (iš *ex* ir *spatium)*, išsiveržę iš ribų. **286. Cumque satis... pecudesque virosque.** Gausiais jungtukais poetas nori įrodyti, kad upės nešė tuo pat laiku minimus daiktus. **287. Penetralia** (iš *penates)* **tecta,** gyvenamieji namai. **292. Omnia pontus erat.** Nuostabiai aiškiai pasakyta šioje eilutėje. Toliau Ovidijus nesuvaldo savo poetinių gabumų; perdeda smulkių vaizdų, skambių žodelių; kartoja sąvokas. **Deerant,** dviskiemen. žodis. **296. Summa piscem...** Vaizdas žmogaus, gaudančio žuvį medžio viršūnėje, visai neatatinka aprašomo kataklizmo rimtį. **298. Curvae carinae,** laivai riestais galais. **300. Sua corpora.** Čia *sua* nereikalinga. **302. Nereides,** Nerėjo dukters, marių nimfos, žr. 192. **303. Agitata robora pulsant.** = Pulsant robora sic, ut agitentur, taip plaka drūtmedžius, kad siūbuotų. **305. Vires fulminis,** žaibo stiprumas; šernas veikia iltimis žaibo smarkumu ir stiprumu. **306. Ablato,** vandens pagriebtam. **308. Volucris vaga,** klajūnas

Quaesitisque diu terris, ubi sistere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos inmensa licentia ponti.
Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur; quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi ieiunia victu.

6.

Deukalijonas ir Pyrrha.

Separat Aonios Oetaeis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit. Sed tempore in illo
Pars maris et latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnasus, superantque cacumina nubes.
Hic ubi Deucalion, nam cetera texerat aequor,
Cum consorte tori parva rate vectus adhaesit,
Corycidas nymphas et numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quae tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam nec amantior aequi
Vir fuit, aut illa metuentior ulla deorum.
Juppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modo milibus unum,
Et superesse videt de tot modo milibus unam,

paukštis, **309 Tumulos,** kalnelius. **Licentia**, laisvė, kuria bet kas mano naudotis kalboje ir darbe. Čia, morale prasme, — išsipylimas, potvynis, išsiveržimas. **310 Novi fluctus,** niekad neregėtos tenai bangos. **312 Inopi victu,** viet. *inopia victus.*

313. Separat. Žodžių tvarka: Aonios ab Oetaeis arvis separat ferax terra, Phocis. **314. Dum terra fuit.** Žodžių žaidimas, Ovidijaus mėgiamas. **315. Subitarum aquarum**, staiga kilusių vandenų. **316. Verticibus duobus.** Parnasas Fokydos kalnas, pašvęstas Apolonui ir Mūzoms. Kyšojo dvi viršūnės, todel vadinamas *biceps* (dvigalvis) ir *bivertex* (dviem viršūnėm). **318. Deucalion.** Prometejaus sūnus, doras ir maldingas vyras su lygiai dorovinga žmona Pyrrha, išliko Dievo valia neprigėręs potvyny, ir turėjo apgyvendinti žmonėmis žemę. **319. Consorte tori**=*socia tori* arba *thalami.* Torus (iš sterno), lova **320 Corycidas Nymphas**, kurios gyveno Koricijos urve ant Parnaso. Žr. 192 e. **Numina montis** — Apolonas, Mūzos ir Bachas buvo Parnase gerbiamos dievybės. **321. Fatidicamque Themin.** Delfų orakulas buvo Parnaso pakalnėje. Pirm Apolono orakulą laikė Themidė, Urano (dangaus) ir Geos (žemės) duktė. **Oracla** = *oracula;* sinkopė, kaip *vincla saecla.* **325 - 26.** Šių dviejų eilučių vienodumas ryškiau nusako,

Innocuos ambos, cultores numinis ambos,
Nubila disiecit, nimbisque aquilone remotis
Et caelo terras ostendit, et aethera terris.
Nec maris ira manet, positoque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
Exstantem atque humeros innato murice tectum
Caeruleum Tritona vocat, conchaeque sonanti
Inspirare iubet, fluctusque et flumina signo
Jam revocare dato. Cava bucina sumitur illi
Tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo,
Bucina, quae medio concepit ubi aëra ponto,
Litora voce replet sub utroque iacentia Phoebo.
Tunc quoque, ut ora dei madida rorantia barba
Contigit, et cecinit iussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris et aequoris undis,
Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Flumina subsidunt, collesque exire videntur:

kaip nejauku buvo stovėti likusiai porai žmonių plačiame kapinyne. 327 Ir čia žodžio kartojimas gale puseilės duoda posakiui jėgos. **330. Tricuspide telo,** tridančiu; *cuspis* — smaigalys, telum — *ietis.* **331. Pelagi.** Marių vardai lot. kalboje: *pelagus* — atsižvelgiant į paviršiaus dydį; *pontus* — į didelį gilumą; *aequor* (iš aequus) — į paviršiaus lygumą; *mare,* bendras marių vardas, priešingas sąvokai *terra; profundum* arba *altum* poetai vartoja kaip daiktav. vietoje *mare.* **332—3. Exstantem,** išsikišusį (iš vandens) **Innato murice,** sing. viet. collect ; *innatus,* negimęs, priaugęs; *murex,* toks jūrų sliekas. **Tritona,** graik. gal. viet. *Tritonem.* Tritonas, Neptūno ir Amfitritės sūnus, žmogaus ir žuvies veidu; turi vingėtą ragą *(concha sonans),* į kurį pūsdamas čia sukelia jūrą, čia tildo. **335. Bucina,** ragas (vamzdis) susuktas panašiai į slieko urvelį. Po neveik. rūš Ovid. dažnai stato veikiančiojo vardą naudininke, pav *omnibus auditur,* visi girdi. **Sumitur illi** = sum. *ab illo.* **336. Tortilis,** kurs riečiasi vinge. **In latum...,** kurs (ragas) prasideda nuo apačios *(imo)* riestumo *(turbine)* ir kaskart plečiasi *(crescit in latum).* **337. Ubi concepit aera,** kai įgavo kvapo *Aer* ir *aether* turi visumet acc. graik. gal. *a,* o ne lot. *em.* **338. Sub utrogue Phoebo,** viet. *sub utroque sole* (metonimia). Dievaičių vardai dažnai statomi vietoje pašvęsto jiems daikto; pav., Bacchus vel vinum, Mars v. pugna, bellum; Phoebus v sol, Penates v. domus, Vulcanus v. ignis; Nereus, Neptunus, Amphitrite v. mare, Juppiter v. caelum, aether; Ceres v. fruges etc *Sub utr. Ph.,* scil. *oriente* et *occidente.* **339. Rotantia** = *stillantia,* lašais varvantį (veidą). **Madida barba,** abl. caus. **340. Cecinit receptus.** Kariškas posakis; *canere receptui,* duot pasitraukimo signalą. 343. **Flumlna subsidunt,** nuslūgsta upės.

Jam mare litus habet, plenos capit alveus amnes:
Surgit humus, crescunt loca decrescentibus undis.
Postque diem longam nudata cacumina silvae
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis:
„O soror, o coniunx, o femina sola superstes,
Quam commune mihi genus et patruelis origo,
Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt:
Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
Nos duo turba sumus, possedit cetera pontus.
Haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
Certa satis; terrent etiam nunc nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante doleres?
Namque ego, crede mihi, si te quoque pontus haberet,
Te sequerer, coniunx, et me quoque pontus haberet.
O utinam possim populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatae infundere terrae!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus
(Sic visum superis) hominumque exempla manemus"

Colles exire videntur. Pried. *ex* rodo dažnai kilimą iš apačios į viršų. Pastebėtina paralelė ir akių apsigavimas; pav., kas stovi ant laivo, tam pasak Virg. *terrae urbesque recedunt.* **344. Jam mare litus habet,** priešinga tam, kas pasakyta buvo pirmiau 292 e. *deerant quoque litora ponto.* **346. Diem longam** sc. *tempus longum. Dies* bendroje laiko prasmėje — fem. **348. Redditus orbis,** = restitutus in pristinam formam **349 Et desolatas agere**. ..Ši skambi eilutė puikiai išreiškia sunaikintą negyvėlę žemę. **Agere silentia;** labai dažnai vartojama *agere* sudaryti posakį, pav., *agere aetatem*, *aevum*, *vitam*, *otia*, *vigilias*, *triumphum etc.* **352. Patruelis origo** = origo a patruo; *patruus* — dėdė; *patruelis* — pusbrolis, (pusseserė), dėdės sūnus (duktė). Deukalijonas ir Pyrrha buvo giminaičiai, dviejų brolių vaikai — Prometėjaus ir Epimetėjaus. **353. Deinde** — dviskiemenis (sineresis). **345. Turba,** žmonių minia; čia — ironija. **358-9. Quid animi,** gen. part. **360 Quo consolante doleres** = *Quis te dolentem consolaretur.* **361-2.** Gale dviejų eilučių pakartotas žodis *haberet* gerai išreiškia sąvoką, kad du išlikę žmonės sujungti lygiu likimu — kartu gyventi ir mirti. **364. Paternis artibus,** kaip Prometėjus nulipindamas žmones iš žemės. **366. Sic** (est) **visum superis.** Iškilmingas posakis nelai-

Dixerat, et flebant. Placuit caeleste precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos inroravere liquores
Vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
Ad delubra deae, quorum fastigia turpi
Pallebant musco, stabantque sine ignibus arae.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
Atque ita. „Si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus".
Mota dea est, sortemque dedit: „Discedite templo,
Et velate caput, cinctasque resolvite vestes,
Ossaque post tergum magnae iactate parentis".
Obstupuere diu, rumpitque silentia voce
Pyrrha prior, iussisque deae parere recusat,
Detque sibi veniam, pavido rogat ore, pavetque

minguose nuotykiuose. **367. Placuit** = *visum est.* **369. Cephisidas undas.** Cefisas — upelis, tekąs iš Parnaso. **370. Ut... sic,** nors... tačiau; čia *ut concess.* **Vada nota secantes,** paprastą vagą rėždami **371. Libatos irroravere liquores vestibus;** geresnė konstrukcija: libatis liquoribus irroravere vestes et caput. *Inrorare,* iš *ros,* rasa. Pirmiau, negu stodavo dievų akivaizdoje, maldingieji privalėdavo nusivalyti — *lustrare se,* pasišlakstydami galvas ir drabužius tyru vandeniu. Išorinis švarumas buvo sielos švarumo simbolis. **373. Delubra,** iš *luo* — mazgoti, valymo vieta, šventykla. **374. Pallebant;** *pallere, pallor, pallidus* sakoma apie neblizgančius daiktus **377. Si precibus** etc. Dažnai vartojama maldos formula, kurią Ovid. Tristia, I, 2, 109 vadina *sub condicione vocare deos,* **380. Mersis rebus,** žlugusiems daiktams, žuvusiam pasauliui. **382. Velate caput, resolvite vestes;** įvykstančio stebuklo neprivalo sudrumsti žmogaus gašli akis; tad tenka užsidengt veidas, o drabužiai laikyt palaidi ir parodyti pasitikėjimo dievų valiai. **383. Ossaque post tergum iactate;** į užpakalį mėtyti akmenis del tos pačios priežasties, kad nešvari akis neterštų Dievo stebuklo. **Magna parens** — žemė. **384. Rumpit silentia voce** = *dixit.* Pažymėtina, kuo poetai pavaduoja veiksmaž. *dicere:* dare dicta, fundere dicta, voces pectore fundere arba referre, dare voces, fundere loquelas ore (Virg.), solvere ora, reddere voces. **386.** (Ut) **det sibi veniam.** Pyrrha, įsakmiai supratusi orakulo žodžius, bijo išniekinti kapus ir nenori vykdyti įsakymo. Judinti mirusių kaulus senovės graikai ir romėnai šventai drovėjosi. Tad ji, moterų

Laedere iactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt caecis obscura latebris
Verba datae sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet et „Aut fallax, ait, est sollertia nobis,
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est; lapides in corpore terrae
Ossa reor dici; iacere hos post terga iubemur“.
Coniungis augurio quamquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est (adeo caelestibus ambo
Diffidunt monitis). Sed quid temptare nocebit?
Discedunt, velantque caput, tunicasque recingunt,
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hos credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem coepere suumque rigorem,
Mollirique mora mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt naturaque mitior illis
Contigit, ut quaedem, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore coepta,
Non exacta satis rudibusque simillima signis.
Quae tamen et illis aliquo pars umida suco
Et terrena fuit, versa est in corporis usum;
Quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa;
Quae modo vena fuit, sub eodem nomine mansit;
Inque brevi spatio superorum numine saxa

būdu, klausiasi, ką sakys vyras. **388. Caecis latebris**, abl. causae prie **obscura verba.**. Latebra, slepinys, neaiškumas **390. Promethides,** Prometejaus sūnus; **Epimethida** (acc.) Epimetejaus dukterį. **391. Aut fallax est sollertia nobis**, arba mus klaidina mūsų galvojimus... Sollertia, iš *ars*, gabumas pastebėti, suprasti. **393. Lapides ... ossa.** Akmens tam tikra analogija galima vadinti žemės kaulais. **395. Titania.** Pyrrha buvo Titano Japeto anūkė. **398.** Žr. 382–83 eil. Tų pačių žodžių kartojimas epišku, Homero nustatytu, būdu parodo, kad deivės įsakymas griežtai vykdomas **400. Quis hoc credat...?** Nepaprastas įvykis sukėlė poetui tokį šūksnį. Panašiu būdu poetai stengiasi užslopinti nepatikėjima, galintį iššaukti skaitytojuje aprašomu nuostabiu dalyku. **401 Ponere duritiem... rigorem... moliri.** Ovidijaus mėgiama tautologija. **402. Mora,** abl. caus., iš lėto. **Moliri mollitaque,** žr. 33. **404. Ut... sic,** žr. 15 ir 370 „Nors galima įžiūrėti kai kuris žmogaus pavidalas, tačiau neaiškus“... **406 Exacta** = exculta, perfecta. Pried. *esc* dažnai parodo veiksmą lig galo nuvestą. **408. In corporis usum,** žodžio *corpus* perifrazė; čia turi atskiros reikšmės: mėsa, muskulai. **412**

Missa viri manibus faciem traxere virorum,
Et de femineo reparata est femina iactu.
Inde genus durum sumus experiensque laborum
Et documenta damus, qua simus orgine nati.

7.

Kadmas.

Metam. III, 1—137

Jamque deus, posita fallacis ımagine tauri,
Se confessus erat; Dictaeaque rura tenebat,
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat et poenam, si non invenerit, addit
Exsilium, facto pius et sceleratus eodem.
Orbe pererrato, quis enim deprendere possit
Furta Jovis? profugus patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides Poebique oracula supplex
Consulit et, quae sit tellus habitanda, requirit,
„Bos tibi, Phoebus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias et, qua requieverit herba,
Moenia fac condas, Boeotiaque illa vocato!"

Faciem traxere, gavo formą, pavidalą; panašių posakių yra ir daugiaupas Ovid.: formam ducere, faciem capere, trahere figuram· **413. Femineo iactu** = iactu feminae; būdv. galūne *eus* stovi čia vietoj gen. sub. **415. Documentum,** įrodymas.

1—5. Pabaigoje antrųjų knygų (II, 833—875) nupasakota, kaip Jupiteris, pasivertęs bulium, vaikščiojo Sidono karaliaus Agenoro kaimenėje. To karaliaus duktė Europa, pamačius gražų gyvulį, davė jam iš rankų žolės, paskui glostė, paskui užsisėdo ant nugaros. Bulius staiga ėmė ją nešti laukais ir jūromis. **Jamque deus...** Pagaliau Jupiteris pasisakė, kas jis, kai jau nusinešė pagrobtąją į **Dictaea rura**, į Diktės (Kretos saloje) laukus ir ramiai gyveno. Agenoras įsako savo sūnui Kadmui surasti Europą, uždrausdamas grįžti, jei nesurastų. **6. Orbe pererrato,** abl. abs. Apėjęs visą pasaulį, nesurado, nes sunku apeiti Jupiterio vagystė. **7. Agenorides,** Kadmas, vengia tėviškės *(patriam vitat)* ir tėvo rūsčio; tad klausia Febo orakulo, kur jam teks gyventi. **10. Solis in arvis,** tyruose laukuose. **Phoebus,** Apolono pravardė, žr. I, 11. **Bos nullum passa iugum,** karvė dar nenešiojusi jungo **11. Immunis** — (iš *in* neig. ir *munus* — našta, pareigos) neapsunkintas; čia galima verst: „kuri nematė". **12. Carpe vias,** pulk keliauti. **13. Moenia fac (ut) condas.** Ut fin. praleidžiama labai dažnai po *facere, efficere, imperare, optare,*

Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro,
Incustoditam lente videt ire iuvencam
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur pressoque legit vestigia passu
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi Panopesque evaserat arva,
Bos stetit et tollens speciosam cornibus altis
Ad caelum frontem, mugitibus impulit auras
Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit teneraque latus summisit in herba.
Cadmus agit grates peregrinaeque oscula terrae
Figit et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Jovi facturus erat; iubet ire ministros
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat nulla violata securi,
Et specus in media, virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus fecundus aquis. Ubi conditus antro,
Martius anguis erat, cristis praesignis et auro,
Igne micant oculi; corpus tumet omne venenis,

sinere, velle. **Boeotia** iš *bos* (graik. bous) **14. Vix bene,** kai jau. **Castalio antro.** Praleista *de.* Parnase, kur Kadmas teiravosi orakulo, čiurvėjo Kastalijos šaltinis; tad Delfų orakulo grota — *Castalium antrum.* **15. Incustoditam lente...** Daugelis spondėjų gerai išreiškia karviukės eisenos lėtį. **16. Cervice** = in cervice. **17. Presso gradu,** lėtu žingsniu. **Legit vestigia,** eina pėdsaku. *Legere* — rinkti: *leg. flores, nuces* — geles, riešutus; *leg. milites*— imti kareivius; *leg. vestigia,* eiti papėdžiui, nepraleidžiant nė vienos pėdos. **18. Auctorem viae,** kelio vadovą. **Adorat.** *Adoratio* — pagerbimas taip reikdavo daryti: linktelėjus kūnu į priekį, truputį sulenkt kely koją, ir tuo tarpu dešiniąja ranka palytėt gerbimo daiktą (aukurą, statulą), o kairiąją nešt prie burnos (*ad os,* iš to *adorare).* **19. Vada Cephisi,** žr. I, 369. **Panopesque.** Panope, Fokydos miestas. **21. Mugitibus impulit auras,** suriaumojus sukrėtė orą **22. Atque ita** = tum. **Sua terga.** Kūnas ir jo dalys poezijoje dažnai vartojama in plur.: *corpora, pectora, colla, ora, rictus, cristae* etc. **24. Oscula terrae figit.,** teikia (spaudžia) žemei pabučiavimą = bučiuoja žemę. Tuo būdu senovėje sveikindavo žemę atvykę į naują šalį, norėdami nuteikti sau jos dievaitį. **27. E vivis fontibus.** Aukojimo apeigose galima buvo vartoti tiktai tyras vanduo. **29. Virgis ac vimine** = vimineis virgis, karklų rykštėmis (hendiadys). **31. Antro,** urve, ląstoje. Pirmiau minėtas *specus* reiškia įėjimo vietą į urvą. **32. Martius anguis.** Senovės legendose slibinai saugoja urvus, namus, pinigus ir kartais atskiras šalis

Tres vibrant linguae, triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu demissaque in undas
Urna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Caeruleus serpens horrendaque sibila misit.
Effluxere urnae manibus, sanguisque reliquit
Corpus et attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet et immensos saltu sinuatur in arcus,
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus tantoque est corpore, quanto,
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.
Nec mora, Phoenicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
Occupat: hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflati funesta tabe veneni.
Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras;
Quae mora sit sociis, miratur Agenore natus
Vestigatque viros. Tegumen derepta leoni
Pellis erat, telum splendenti lancea ferro
Et iaculum teloque animus praestantior omni.
Ut nemus intravit letataque corpora vidit
Victoremque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
„Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero." Dixit dextraque molarem

Čia Marso (pagimdytas) slibinas yra Tebiečių karingo būdo simbolis. **Praesignis**, e, papuoštas, pasižymįs **Cristis et auro** sc. aureis cristis, auksu blizgančia skiauture (viršugalviu). **34. Tresque vibrant linguae.** Žalčių liežuviai taip smarkiai dreba, kad atrodo trilypiai, tad poetai juos vadina lingua *trifida, trisulca.* **Triplici ordine dentes;** poeto prasimanymas del paralelės su *tres linguae.* **35. Lucum,** šventą gojų. **Tyria gente profecti,** Kadmo palydovai. **38. Caeruleus serpens,** žr. I, 275. **39. Effluxere manibus,** išslydo iš rankų. **Sanguis reliquit corpus,** nubalo, pastiro. **42. Sinuatur** = *contrahitur, flectitur,* curvatur. **43. Media plus parte,** scilicet *plus quam m. p.* **46. Nec mora,** sc. *nulla mora est,* nieko nelaukdamas. **Phoenicas,** gr. acc. **48. Occupat,** pasigauna. **49. Afflatos,** apiprunkštęs. **Tabes,** pūliai; *tabes veneni,* nuodingos seilės. **50. Fecerat** etc., vidudienio perifrazė. **52. Tegumen...** Žodžių tvarka: *pellis derepta leoni erat tegumen* (ei) **53. Telum...** žd. tv.: *lancea splendenti ferro erat* (ei) *telum et iaculum.* **55. Letataque.** Iš *letum* (mirtis) Ovid. nu-

Sustulit et magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Moenia mota forent; serpens sine vulnere mansit,
Loricaeque modo squamis defensus et atrae
Duritia pellis validos cute reppulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentae spinae curvamine fixum
Constitit, et totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit
Vulneraque adspexit fixumque hastile momordit;
Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit; ferrum tamen ossibus haesit
Tum vero, postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus,
Terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior exit,
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum spolioque leonis
Sustinet incursus instantiaque ora retardat
Cuspide praetenta. Furit ille et inania duro
Vulnera dat ferro figitque in acumine dentes.

kalė veiksmž. *letare,* užmušti. **59. Comes** sc. *comes mortis.* **Molarem,** sc. *molarem lapidem,* girnų akmenį (hiperbola). **60. Magnum magno.** Greta stovėdamas tas pats žodis įvairioje formoje stiprina posakį. **64. Reppulit,** prozoje *repulit.* **66. Curvamine.** Ovid. pirmutinis ėmė vartoti daug daiktav. galūne *men,* tarp jų ir *curvamen,* įlinkimas. **Lentae spinae,** miklaus nugarkaulio. **69. Fixumque hastile momordit,** įsmigusį strėlakotį sukando, — žvėrių papročiu. **70. In omnem partem,** į visas šalis. **Labefecit** = *labare* (klibinti) *fecit.* **74. Albida,** balsva. **Rictus,** us, snukis. **75. Quique...** žd. tv.: *et niger halitus, qui exit (e) Stygio ore.* **76. Vitiatas auras inficit** viet. *ita inficit auras, ut vitientur,* taip užteršia orą, kad jis genda. **77. Spiris cingitur,** susisuka (susiraito) didelėmis spiralėmis (lankais) **78. Trabe** = *arbore.* **79. Impete** = *impetu.* **81. Spolioque leonis.** Liūto kailiu gynėsi Kadmas lyg kokiu skydu. *Spolium,* grobis, atimtas daiktas. **82. Instantiaque ora.** *Instare* — karių žodis; slibinas *instat* — puola, Kadmas *cedit* — traukiasi. **83. Cuspide,** smaigaliu; čia — visa ietimi. **Inania vulnera dat duro ferro,** veltui žeidžia kietą geležį.

Jamque venenifero sanguis manare palato
Coeperat et virides adspergine tinxerat herbas;
Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu
Laesaque colla dabat, retro plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat,
Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit et fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
Parte flagellari gemuit sua robora caudae.
Dum spatium victor victi considerat hostis,
Vox subito audita est; neque erat cognoscere
[promptum,
Unde, sed audita est: „Quid, Agenore nate, peremptum
Serpentem spectas? et tu spectabere serpens“.
Ille diu pavidus pariter cum mente colorem
Perdiderat, gelidoque comae terrore rigebant.
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest motaeque iubet supponere terrae
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret et, ut presso sulcum patefecit aratro.
Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
Inde, fide maius, glebae coepere moveri
Primaque de sulcis acies apparuit hastae,
Tegmina mox capitum picto nutantia cono,

86. Aspergine tinxerat. *Aspergo,* inis, apšlakštymas; versti: apšlakštęs nudažė. **87. Se retrahebat, colla dabat retro,** — tautologija. **88. Plagamque sedere arcebat.** *Plaga*, kirtis. *Arceo* reikalauja *ne* cum conj., čia *arcebat* viet. *non sinebat. Sedere*, įsmigti, pasiekti giliau. **91. Usque**, uoliai, neliaudamas. **94. Gemuit flagellari** sc. (arbor) gemuit quod flagellabatur. **Sua robora** v *se*. **95. Spatium hostis**, priešo dydis, žr. 56 e. **97. Vox audita est.** Marsas praneša, kad ir Kadmas pavirs žalčiu. **100. Comae rigebant,** plaukai stojo; *rigere*, stingti, stirti. **102. Pallas,** Zeuso duktė (Minerva), taisyklingos kovos globėja; ji priešinga Mar_ui, mėgstančiam nesutikimą ir kruviną kovų maišatį. **Motae terrae,** suartai žemei. **103. Populi incrementa futuri** = *unde futurus populus crescere debet.* **104. Presso aratro** scil. *in terram,* įleidęs žagrę į žemę. **105. Humi,** locativus, esamasis vidaus, kaip *domi, ruri, belli, militiae.* **Mortalia semina** = *semina unde mortales nascerentur.* **106. Fide maius** = *maius quam ut sit credendum,* netikėtinas daiktas. **107. Acies hastae,** sing. viet. plur. **Picto nutantia cono** = *quorum in cono nutant pictae plumae,* kurių elmo

Mox umeri pectusque onerataque bracchia telıs
Exsistunt, crescitque seges clipeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulaea theatris,
Surgere signa solent primumque ostendere vultus,
Cetera paulatim; placidoque educta tenore
Tota patent imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat.
„Ne cape," de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat „nec te civilibus insere bellis!"
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Comminus ense ferit; iaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit et exspirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba, suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis vitae spatium sortita iuventus
Sanguineam tepido plangebat pectore matrem,
Quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion.
Is sua iecit humo monitu Tritonidis arma
Fraternaeque fidem pacis petiitque deditque
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cum posuit iussus Phoebeis sortibos urbem.
  Jam stabant Thebae, poteras iam, Cadme, videri
Exsilio felix: soceri tibi Marsque Venusque

viršūnėje plevena margos plunksnos. **110. Crescitque seges clypeata virorum;** metafora paimta iš varpuotų javų lauko. Clypeata = scutata. **111. Aulaea.** *Aulaeum,* uždanga, kuri senovėje būdavo nekeliama vaidinant, tik nuleidžiama žemyn. **Festis theatris,** = *in* f. th., šventų dienų teatruose. **112. Signa,** paveikslai, vaizdai. **113. Placido tenore,** lėta eisena. **Educta** sc signa. **114. In margine** sc. aulaeorum. **115. Hoste novo,** sing. coll. **117. Nec te civilibus insere bellis,** nesikišk į naminį karą; nes nauja karta, kilusi iš pasėtų slibino dantų, buvo Kadmui gimininga tauta. **119. Cominus** (iš *cum* — *manus*), iš arti. *Eminus* (iš e — *manus*) iš toli. **Ferit** scil unus de populo; *ferio* turi tik gaunamas iš praes. formas. **121. Exspirat auras** = exsp. animam — miršta. **122. Furit,** dūksta, kaujasi. **123. Suo Marte** = suis armis (metonimia). **Subiti fratres** = subito nati **124.** Žodžių tv.: *Jamque iuventus, sortita brevis vitae spatium sanguineo pectore, plangebat tepidam matrem.* **125. Matrem** = terram. **127. Monitu Tritonidis,** Paladės patarimu; ji vadinosi Tritonidė nuo Tritono ežero Beocijoje. **129. Sidonius hospes** — Kadmas. **130. Phoebeis sortibus,** Apolono orakului lemiant.

Contigerant; huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos natasque et, pignora cara, nepotes,
Hos quoque iam iuvenes. Sed scilicet ultima semper
Exspectanda dies hominis dicique beatus
Ante obitum nemo supremaque funera debet.

IV.

Poetai nemiršta.

1) *Amores*, I, 15.

Quid mihi, Livor edax, ignavos obicis annos
  Ingeniique vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum strenua sustinet aetas,
  Praemia militiae pulverulenta sequi,
Nec me verbosas leges ediscere nec me
  Ingrato vocem prostituisse foro?
Mortale est, quod quaeris, opus; mihi fama perennis
  Quaeritur, in toto semper ut orbe canar.
Vivet Maeonides, Tenedos dum stabit et Ide,
  Dum rapidas Simois in mare volvet aquas;
Vivet et Ascraeus, dum mustis uva tumebit,
  Dum cadet incurva falce resecta Ceres;
Battiades semper toto cantabitur orbe,
  Quamvis ingenio non valet, arte valet;
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno;
  Cum sole et luna semper Aratus erit...

1. **Livor,** pamėlynavusi, pažaliavusi (dažn. del sumušimo) kūno vieta; čia — pavydas. **Edax,** ėdąs, aitrus. 9. **Moeonides,** Homeras, gimęs Lidijoje, senovėje *Moeonia* vadinamoje. **Tenedos** (Tenedus), i, Egejaus jūrose salelė, priešais Troją; joje susirinkę graikai prisimetė, kad traukiasi nuo Trojos, ir laukė, kol trojėnai įsitrauks medinį arklį į miestą. **Ide**, es, (Ida, ae), kalnų eilė ties Troja; čia buvęs pagrobtas Ganimedas, čia įvykęs Pariso teismas. Iš šių kalnų dievai eidavo dalyvauti mūšiuose Trojos slėnyje. **10. Simois**, entis, upelis Trojos apylinkėje. **11. Ascraeus,** gr. poetas Hesiodas, gimęs Askroje, Beocijos apyl. Jis parašė poemą apie žemdirbystę ir naminę ekonomiją **13. Battiades,** kilęs iš Batijadų garsios Afrikoje giminės rašytojas Kalimakas. **15. Sophocleo cothurno,** Sofoklio tragedijai. Atenietis Sofoklis buvo didžiausias graikų tragikas 495—406 m. pr. Kr. **16. Aratus,** gimė Kilikijoje apie 270 m. pr. Kr., parašė įžymų vei-

Ennius arte carens animosique Accius oris
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem primamque ratem quae nesciet aetas,
Aureaque Aesonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cum dabit una dies.
Tityrus et segetes Aeneïaque arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit.
Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
Discentur numeri, culte Tibulle, tui.
Gallus et Hesperiis et Gallus notus Eois,
Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo, cum silices, cum dens patientis aratri
Depereant aevo, carmina morte carent.
Cedant carminibus reges regumque triumphi,
Cedat et auriferi ripa benigna Tagi!
Vilia miretur vulgus; mihi flavus Apollo
Pocula Castalia plena ministret aqua,

kalą, verstą Cicerono ir Germaniko į lot. kalbą, apie dangaus fenomenus ir laiko ženklus. **17. Ennius,** 239—169 pr. Kr., tragikas ir epikas; parašė hegzametru romėnų istoriją *Annales,* turėjusią atsverti Homero epopėjas. *Lucius* **Accius** 170—94 m. pr. Kr. rašė tragedijas graikų pavyzdžiais. Ciceronas ji vadina (Pro Planc.) *gravis et ingeniosus poeta.* **19.** Publius Terentius Varro 82—37 m. pr. Kr. parašė poemą *Argonautae* gr. poeto Rodijo pavyzdžiu. **Ratem.** Laivas, kuriuo važiavo Aisono karaliaus sūnus (Aisonius dux) ir įžymieji graikai į Kolchidę paimti aukso vilnos, vadinosi *Argo.* Tad visas drąsuolių būrys pavadintas jų laivo vardu *argonantai.* **21. Lucretii.** Titus Lucretius Caro 68—55 m. pr. Kr. parašė poemą. *De rerum natura,* kurioje dėsto graikų filosofo Epikūro mokslą. **23. Tityrus... fruges... Aeneiaque arma...** Čia nurodyti trys Virgilijaus kūriniai: *Buccolica, Georgica* ir *Aeneida.* **25. Cupidinis arma.** Cupido, arba Amor, Veneros sūnus, esti vaizduojamas auksiniais sparnais vaikeliu: rankose degulėliai ir strėlos sukurti žmonių arba dievų širdyse ugnį arba jas perverti. **26. Tibullus,** 31 m. pr. Kr. —19 m. po Kr., parašė keturias knygas elegijų, kuriose vaizduoja sodžiaus gyvenimo malonumą ir savo meilę į vieną moterį—Deliją. **27.** *Cornelius* **Gallus,** 69—26 m. pr. Kr., pirmiau Tibullo pradėjęs rašyti meilės elegijas; draugavo su Virgilijum; Augusto kurį laiką gerbiamas, vėliau paniekintas nusižudė. **Hesperiis** scil. populis, vakarų tautoms. **Eois.** sc. populis, rytų tautoms. **28. Lycoris,** idis, Gallo elegijose gerbiamoji moteris. **32. Tagus,** viena iš didesniųjų Ispanijos upių, nešanti su savim aukso smėlį, todel garsi senovės raštuose. **34. Pocula Castalia.** Parnaso kalne buvo vandens šaltinis — Castalia,

Sustineamque coma metuentem frigora myrtum
Atque ita sollicito multus amante legar!
Pascitur in vivis Livor, post fata quiescit,
Cum suus ex merito quemque tuetur honos!
Ergo etiam cum me supremus adederit ignis,
Vivam, parsque mei multa superstes erit.

Poetas atsisveikina su meilės Mūza.

2) Amores, III, 15

Quaere novum vatem, tenerorum mater Amorum!
Raditur hic elegis ultima meta meis,
Quos ego composui, Peligni ruris alumnus,
(Nec me deliciae dedecuere meae)
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
Non modo militiae turbine factus eques.
Mantua Vergilio, gaudet Verona Catullo,
Pelignae dicar gloria gentis ego,
Cum sua libertas ad honesta coëgerat arma,
Cum timuit socias anxia Roma manus.
Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
Moenia, quae campi iugera pauca tenent:

Mūzoms ir Apolonui paskirtas. **35. Sustineam coma myrtum,** kad mano plaukai pasipuoštų mirtų vainiku. **36. A sollicito amante legar,** kad mane skaitytų savo karščiu varginamas meilužis **Multus**=a multis **39. Cum me adederit ignis,** kai sudegsiu laužе=kai mirsiu. **40. Parsque mei..**. sulyg. Hor. III, 30, 6; *Non omnis moriar, multaque pars mei vitabit Libitinam,* ne visas mirsiu, bet didelė mano dalis išvengs Libitinos (laidotuvių įstaigos).

1. Mater amorum, deivė Venera, įkvėpusi poetui elegijas *Amores.* **2. Raditur meta.** Palyginimas imtas iš cirko, kur abiejuose ilgio galuose buvo įkalta po stulpą, vadinamą *meta.* Lenktynėse tekdavo vežėjui pravažiuoti pro pat stulpą (radere metam) ir neužkliūti ratais. Žodis *meta* lotynų ir daugelyje kitų kalbų reiškia pabaigą, kadangi ir cirke, apsukus pailgą ratą, tekdavo grįžti prie tos pat metos, nuo kurios buvo pradėtos lenktynės. **3. Peligni,** Abruzų tauta, kurioje stovi Ovidijaus gimtasis miestas *Sulmo.* **5. Vetus ordinis heres.** Ovidijus kilo iš senobinio (ne karų metu nesenai pralobusio) raitelių luomo — *ordo equester.* **Non modo,** ne tik ką, nesenai. Augustas suteikė aukštesnio luomo titulą pasižymėjusiems narsumu karininkams. **9.** Karingoji Pelignų tauta dalyvavo pirmose eilėse kovoje prieš romėnų kariuomenę (91—89 m. pr. Kr.), kai Italų tautelės stengėsi gauti Romos piliečių teises. Pelignų miestą

„Quae tantum, dicat, potuistis ferre poetam,
Quantulacumque estis, vos ego magna voco".
Culte puer puerique parens Amathusia culti,
Aurea de campo vellite signa meo.
Corniger increpuit thyrso graviore Lyaeus
Pulsanda est magnis area major equis.
Imbelles elegi, genialis Musa, valete,
Post mea mansurum fata superstes opus.

V.

Romulas įkuria Senatą.

1) Fasti, V, 58 sqq.

Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus iuvenes animosaque bella gerebant
Et pro dis aderant in statione suis.
Viribus illa minor nec habendis utilis armis
Consilio patriae saepe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros,
Nomen et aetatis mite senatus erat.
Jura dabat populo senior, finitaque certis
Legibus est aetas, unde petatur honor.

Corfinium jos išsirinko nauja Italijos sostine vietoje Romos. **15** Šneka į Amorą ir Venerą (*Amathusia* iš Amathus, untis, Kipro saloje miestas, kur stovėjo jos garbei šventykla) **16. Vellite signa.** Poetas nori pasisakyti nerašysiąs daugiau meilės eilių. Romėnai, ruošdami kelionėje stovyklą, įsmeigdavo į žemę vėliavas (*figere signa)* ir išsiraudavo jas (*vellere signa)*, kai eidavo toliau palikę tą stovyklą. **17. Corniger Lyaeus.** Bachas, vyno dievaitis, esti vadinamas Lyaeus (graikiškai — rūpesčių stapdytojas); *corniger*, raguotas (ragas — gausos simbolis). Bachas ir jo palydovai nešiodavosi lazdą (*thyrsus)*, apsuktą vynuogių kekėmis ir vijoklais. **18. Maior area...** Ir čia pa yginimas imtas iš vežimų lenktynių: poetas nerašysiąs meilės eilių, bet imsiąs kurti kilnesnius dalykus, — *Metamorfozes* ir *Fasti*.

2 **Inque** = et in. **5. Illa** = aetas (ruga) senilis. **7. Curia** vadindavo Romoje vietą, kur susirinkdavo į posėdžius senatas. **Senatus** reiškia senų, pagyvenusių (*senes, seniores)* susirinkimą. **10. Honor** sc. senatorius. Senatorių amžių nustatydavo Romoje papročiai. Tik 180 m. pr. Kr. *lex Villia* nustatė, kad senatorium

Et medius iuvenum, non indignantibus ipsis,
Ibat, et interior, si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? Censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit selectaque pectora patres
Dixit: ad hos urbis summa relata novae.

Fabijų likimas.

2) Fasti, II, 195

Haec fuit illa dies, in qua Veientibus armis
Ter centum Fabii ter cecidere duo.
Una domus vires et onus susceperat urbis:
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab isdem,
E quis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portae dextro est via proxima sano:
Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet!
Illa fama refert Fabios exisse trencentos:
Porta vacat culpa, sed tamen omen habet.
Ut celeri passu Cremeram tetigere rapacem, —

gali tapti pilietis ne anksčiau kaip sulaukęs 27 metų. **12. Ibat interior,** vadinasi, ėjo šaligatviu mūro šonu, kur nebuvo pavojaus nuo gatvės vežimų. Priešingai, kas ėjo iš gatvės pusės lydėdamas einantį pamūriu, vadinosi *ibat exterior.* Disticһe sakoma: senatorius, dviejų jaunuolių palydimas, ėjo tarpe jų dviejų, vieno palydimas — pamūriu ėjo. **14. Censuram.** Cenzoriaus (vadovo) pareigas galėjo eiti gerai subrendęs (*longa senecta)* pilietis, kad drįstų sudrausti kurį nors negražiai kalbantį. **15. Selecta pectora,** kilnesnės dvasios žmonės. **Patres;** tokį vardą gavo šimtas Romulo paskirtų senatorių.

1. Dies. Fabijai žuvo vasario (13) Idų dieną 477 m. pr. Kr. **Veientibus armis,** abt. loc. Veii, orum, vienas iš Etrurijos miestų. **2. Ter centum duo** = 306. **4. Gentiles manus**, vienos giminės rankos (vyrai). *Gens* (giminė, gentys, padermė) romėnai vadino vienos šeimos gimines. *Gentiles* — tos pačios giminės žmonės (familija), kurie turėjo tą pačią pavardę galūne *ius*, pav., Cornelii, Fabii. **Arma professa,** pažadėtus pakelti ginklus *(professa,* pass.) Fabijai laisvu noru apsiėmė stoti prieš vejiečius. **6. E quis** = e quibus. **7. Carmentis,**is, nimfa; jos vardu praminti vartai ties Kapitolijum Žd. tvarka: *Est via Carmentis portae, proxima dextro Jano*, yra Karmentos vartų kelias, netoli Janaus šventyklos dešinėj pusėj. **11. Cremera,** mažas upelis, įtekąs į Tiberį mylios atstume nuo

Turbidus hibernis ille fluebat aquis —
Castra loco ponunt: destrictis ensibus ipsi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt,
Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
Invadunt sparsos lata per arva greges.
Diffugiunt hostes inhonestaque vulnera tergo
Accipiunt: Tusco sanguine terra rubet.
Sic iterum, sic saepe cadunt. Ubi vincere aperte
Non datur, insidias armaque tecta parant.
Campus erat, campi claudebant ultima colles
Silvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos armentaque rara relinquunt,
Cetera virgultis abdita turba latet.
Ecce velut torrens undis pluvialibus auctus
Aut nive, quae Zephyro victa tepente fluit,
Per sata pergue vias fertur, nec, ut ante solebat,
Riparum clausas margine finit aquas:
Sic Fabii vallem latis discursibus implent,
Quodque vident, sternunt, nec metus alter inest.
Quo ruitis, generosa domus? Male creditis hosti!
Simplex nobilitas, perfida tela cave!
Fraude perit virtus. In apertos undique campos
Prosiliunt hostes et latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot milia fortes?
Quidve, quod in misero tempore restet, habent?
Sicut aper longe silvis Laurentibus actus
Fulmineo celeres dissipat ore canes,

Romos. **13. Loco,** ties upeliu. **14. Tyrrhenum agmen,** vejiečių kuopas. **Eunt**, sumina, sulaužo. **17. Inhonesta vulnera,** negarbingų žaizdų (nes į pečius) gavę. *Vulnera abversa* — vad. garbingos žaizdos (iš pryšakio gautos) **18. Tusco** = tusculo; vejiečiai dar vadinami tuskulais del kito jų miesto Tusculum (šiandie Frascati) **19. Cadunt... parant** scil. hostes. **21. Ultima** = ultimas partes. **23. Paucos** scil. milites. **27. Ut ante** (torrens) **solebat,** kaip paprastu laiku jis (upelis) bėgdavo. **28. Riparum...** krantų pakraščiais ribodamas nelaisvą vandenį. **35. Quid faciant?** kas jiems daryti? Tiesiog. klausime dažnai statoma *conj.* turint galvoje apleistą verbum regens: dic mihi, quaero, scire amarem, etc. **36. Quidve habent?..** išplėsta pirmosios disticho eilutės mintis, kas Ovidijaus pentametre dažnai daroma. **37. Silvis Laurentibus.** Lacijaus miesto *Laurentum* apylinkės buvo apaugę miškais, kuriuose prisilaikė daug šernų. **38. Fulmineo ore.** Poetai mėgsta

Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti
Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Una dies Fabios ad bellum miserat omnes,
Ad bellum missos perdidit una dies.
Ut tamen Herculeae superessent semina gentis,
Credibile est ipsos consuluisse deos.
Nam puer impubes et adhuc inutiiis armis,
Unus de fabia gente relictus erat:
Scilicet ut posses olim tu, Maxime, nasci,
Cui res cunctando restituenda foret.

VI.

Paskutinė naktis Romoje.

1) Tristia, I, 3.

Cum subit illius tristissima noctis imago,
Qua mihi supremum tempus in Urbe fuit,
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Caesar
Finibus extremae iusserat Ausoniae.
Nec spatium fuerat, nec mens satis apta parandi;
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comitis non cura legendi,
Non aptae profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit et est vitae nescius ipse suae.
Ut tamen hanc animi nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei,
Adloquor extremum maestos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus et alter erant.

nusakyti, kad šernas, kaip žaibas, smarkiai ir greitai kerta dantimis. **43. Herculeae gentis.** Fabijų giminės, remiantis pasakomis, protėvis buvęs Herkulis. **46.** Quintus Maximus Fabius savo saugumu (Cunctator) išgelbėjo valstybę nuo Hanibalo.

1. Cum subit scil *animo* arba *menti*. **6. Ausoniae**, Auzonų šalies, arba Italijos. **7. Mens,** dvasios jėgos; mintis, protas, atmintis; žr. I, 55. **Spatium** sc. temporis, laikotarpis. **8. Longa mora,** abl. temp. **10. Non aptae ...** Ždž tvarka: *non fuit (cura mihi) profugo vestis opisve aptae.* **11. Jovis ignibus ictus,** perkūno trenktas. **14. Sensus convaluerunt mei,** atsipeikėjau. **15. Extremum,** paskutinį kartą. **16. Modo,** čia pat, dabar. **Unus et alter**. nedaugelis. **17. Flentem flens,** žodžio kartojimas stiprina posakį.

Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diversa sub oris,
Nec poterat fati certior esse mei
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque sonabant,
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina virque meo, pueri quoque funere maerent,
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvis grandibus uti,
Haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
Jamque quiescebant voces hominumque canumque,
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens et ab hac Capitolia cernens,
Quae nostro frustra iuncta fuere Lari:
„Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Jamque oculis numquam templa videnda meis
Dique relinquendi, quos urbs tenet alta Quirini,
Este salutati tempus in omne mihi!
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam,
Caelestique viro, quis me deceperit error,
Dicite, pro culpa ne scelus esse putet,
Ut quod vos scitis, poenae quoque sentiat auctor.
Placato possum non miser esse deo."
Hac prece adoravi superos ego, pluribus uxor,
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante lares passis adstrata capillis

18. Imbre, ašaroms, kai lietui, krintant nekaltais veidais *(per indignas genas)* be paliovos *(usque)* **19. Nata,** duktė Perilla, kuri su vyru tuomet buvo Libijoje. **Diversa,** kitam šone pasaulio. **22. Intus,** viduj, name. **25. Scilicet in parvo...** jei leista mažam dalykui pasinaudoti dideliu pavyzdžiu. **28. Luna alta,** mėnulis aukštai padangėje. **29. Ab hac** = ob hanc (lunam), per jį = per jo šviesą. **30. Nostro Lari,** mūsų namui. **31. Vicinis sedibus,** Kapitoliuje, kur stovėjo šventykla su daugeliu dievybių *(numina)*. **33. Quirinus,** Romulo, pakelto į dangų, vardas. 35. **Sero clypeum post vulnera sumo**, priežodžio posakis, čia reiškią: pervėlai ieškau jūsų, dievai, pagalbos. **36. Hanc fugam exonerate odiis,** man dabar iškeliaujant pašalinkite iš kitų (būtent, Augusto) neapykantą. **37. Caelesti viro,** Augusto. **38. Pro culpa...** *ne culpam* (errorem) *pro scelere habeat*, tegul nelaiko klaidos prasižengimu. **41. Adoravi** = oravi ad. **42. Singultu...** Ždž. tv. *Uxor* (oravit) *pluribus* (precibus) *singultu praepediente medios sonos.* **44. Contigit ore,** pabučiavo.

Contigit exstinctos ore tremente focos,
Multaque in adversos effudit verba penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque morae spatium nox praecipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis arctos erat.
Quid facerem? Blando patriae retinebar amore,
Ultima sed iussae nox erat illa fugae.
Ah! quotiens aliquo dixi properante „Quid urges?
Vel quo festinas ire, vel unde, vide!"
Ah! quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositae quae foret apta viae.
Ter limen tetigi, ter sum revocatus, et ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Saepe „Vale" dicto rursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Saepe eadem mandata dedi meque ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique „Quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam,
Roma relinquenda est. Utraque iusta mora est.
Uxor in extremum vivo mihi viva negatur,
Et domus et fidae dulcia membra domus,
Quosque ego dilexi fraterno more sodales.
O mihi Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet, amplectar; numquam fortasse licebit
Amplius. In lucro est, quae datur hora mihi."
Nec mora, sermonis verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quaeque meo.

45. **Penates,** namų ir šeimų dievai globėjai; namai. 48. **Parrhasis,** idos Grižulio rato konstelecija, Jupiterio padaryta iš nimfos Kalisto, kilusios iš Arkadijos miesto *Parrhasia*. **Arctos,** i, Griž. ratų konstelecija šiaurių padangėje. 52. **Vide,** pagalvok. 55. **Ipse pes indulgens animo,** pačios kojos, nusileisdamos mano širdžiai... 58. **Summa** = ultima. 60. **Pignora cara**, savo brangiuosius: žmoną, gimines, draugus, tarnus. *Pignus*, laidas, įkaitas; širdžiai brangus asmuo arba daiktas. 62 **Utraque iusta mora**, dvi vietos (kurion keliauju ir kurią palieku) pateisina, kodel ga lėčiau dar nesiskubinti išvykti. 64. **Dulcia membra domus,** malonūs namų nariai; šeimininkas laikomas namų *caput*, kiti gi įnamiai — *membra*. 66 **Thesea fide.** Mitologiniai asmens Tezėjus ir Piritoo, kits kitą mylėdami, nuvyko į Pragarą gelbėti Prozerpinos; abudu liko ten, susekus, kas jie ir ko atvyko. 68. **In lucro mihi est...** esu laimėjęs valandėlę. 69. **Nec mora** est, tuojau, ilgiau nelaukdamas

Dum loquor et flemus, caelo nitidissimus alto,
Stella gravis nobis, Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic doluit Metius tunc, cum in contraria versos
Ultores habuit proditionis equos.
Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum,
Et feriunt maestae pectora nuda manus.
Tum vero coniunx, umeris abeuntis inhaerens,
Miscuit haec lacrimis tristia verba meis:
„Non potes avelli. Simul ah simul ibimus, inquit,
„Te sequar et coniunx exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est, et me capit ultima tellus:
Accedam profugae sarcina parva rati.
Te iubet a patria discedere Caesaris ira,
me pietas; pietas haec mihi Caesar erit."
Talia temptabat, sicut temptaverat ante,
vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, sive illud erat sine funere ferri,
Squalidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuisse domo;
Utque resurrexit foedatis pulvere turpi
Crinibus et gelida membra levavit humo,
Se modo, desertos modo complorasse Penates
Nomen et erepti saepe vocasse viri;
Nec gemuisse minus, quam si nataeque meumque
Vidisset structos corpus habere rogos;

72. Stella gravis nobis, mums nemaloni žvaigždė. **75. Metius** (Mettus) Fufetius, Albos diktatorius, romėnų talkininkas, kovos metu pasitraukė su savo kuopa į šalį, manydamas prisidėti vėliau prie pergalėtojų. Tullus liepė pririšti išdaviką prie dviejų vežimų ir perplėšti jį pavarant arklius į priešingas šalis. **83. Capit** v. capiet. **Ultima tellus,** pasaulio pakraštys, tolimiausioji šalis. **86. Pietas,** meilė; pagarba; kilnūs jausmai prie tėvynės, giminių, gerų žmonių, maldingumas; teisingumas; žmoniškumas; gailestingumas. **87 Tentabat;** *tentare* (temptare) lytėti, nagrinėti, svarstyti, bandyti, erzinti, gundyti, kamuoti. **88. Dedit victas manus,** davė surišt rankas—kariškas posakis. **Utilitate.** Reikalas rūpintis šeimyna ir ūkiu neleido žmonai kartu keliauti. **89. Sive,** tačiau. **Ferri;** *effere, ferre* — laidotuvių žodis, atatinkąs liet išlydėti, lydėti mirusį į kapus. **90. Squalidus,** šlykštus, purvinas, baisus. **93. Utque,** kai tik. **98. Struc-**

Et voluisse mori, moriendo ponere sensus,
Respectuque tamen non periise mei.
Vivat, et absentem — quoniam sic fata tulerunt —
Vivat, ut auxilio sublevet usque suo.

Sarmatų žiema.

2) Tristia, III, 10

Si quis adhuc istic meminit Nasonis adempti,
Et superest sine me nomen in Urbe meum,
Suppositum stellis numquam tangentibus aequor
Me sciat in media vivere barbaria.
Sauromatae cingunt, fera gens, Bessique Getaeque,
Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro;
Ille suis liquidus bella repellit aquis.
At cum tristis hiems squalentia protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu,
Dum vetat et Boreas et nix habitare sub Arcto,
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet, et iactam ne sol pluviaeve resolvant,
Indurat Boreas perpetuamque facit.
Ergo ubi delicuit nondum prior, altera venit
Et solet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
Aequet humo turres tectaque rapta ferat.
Pellibus et sutis arcent mala frigora bracis,
Oraque de toto corpore sola patent.
Saepe sonant moti glacie pendente capilli,

tos = *exstructos rogos,* sukrautą laužą. **101. Absentem** stovi prie *sublevet.* Pakartotasai **Vivat,** įsiterpęs į nebaigtą mintį, duoda nepaprasto gyvumo sakiniui.

1. Istic, ten = Romoje. **3. Stellis nunquam tangentibus aequor,** po žvaigždėmis niekad nenusileidžiančiomis, kaip štai: Arctos ir kt. **5. Sauromatae.** Visur rašoma *sarmatae, Sarmatia,* žr. žemiau 34 e.; kuo vadavos Ovidijus kitaip parašydamas žodį, nežinia; gal vietine kalba taip tardavo. **Bessi**, gyveno Emo kalnuose. **7. Ister,** Hister, tri, Dunojus; *medio Istro,* tarp mūsų ir Sarmatų plaukiančiu Dunojum. **9. Squalentia,** žr. 90 e. aukščiau. **11. Dum vetat Boreas,** kada šiaurys draudžia. **Arcto**, žr. 3 n. **12. Patet** (arba liquet) — aišku, žinoma. **12. Axe tremente**, žiemiams drebant; *axis,* ašis, čia gi — žiemių poliusas. **15. Delicuit**, sutirpo (iš de-liquesco). **16. Bima,** dvejus metus. **19. Sutis** (iš *suo*, siūti) **bracis** (bracae, kelnės) **21. Glacie pendente**, . . ledu

Et nitet inducto candida barba gelu;
Nudaque consistunt, formam servantia testae,
Vina, nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
Quid loquar, ut vincti concrescant frigore rivi,
Deque lacu fragiles effodiantur aquae?
Ipse, papyrifero qui non angustior amne
Miscetur vasto multa per ora freto,
Caeruleos ventis latices durantibus, Ister
Congelat et tectis in mare serpit aquis.
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur, et undas
Frigore concretas ungula pulsat equi,
Perque novos pontes subter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
Vix equidem credar, sed cum sint praemia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
Lubricaque immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est; durum calcavimus aequor,
Undaque non udo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset,
Non foret angustae mors tua crimen aquae.
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere; conantes dura coërcet hiems;
Et quamvis Boreas iactatis insonet alis,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit,
Inclusaeque gelu stabunt in marmore puppes,
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces haerere ligatos,

pastirę plaukai barška pajudinti. **22. Consistunt,** sustingsta. **23. Nuda vina,** grynas vynas, iš indo išimtas ledo pavidale Kiti skaito *uda* vina, *udus,* drėgnas, minkštas. **Formam servantia testae,** išlaikydamas puodo formą. **24. Hausta meri,** gurkšniai vyno; **frusta meri,** gabalai vyno *Merus,* tikras, tyras; *merum,*i, tikras, geras vynas. **25. Quid loquar,** fut. vietoj praes **Ut** viet. *cum abverstat.,* žr. Dūrio Sint. 131. §, 2 **27. Papyrifero amne,** tokį vardą čia gauna upė Nilas, kurio slėnyse augo papyras, davęs senovėje rašomų lakštų. **29. Ister.** (periodo veiksnys). Ipse Ister... miscetur... congelat... serpit. **30. Tectis aquis,** pridengtais (ledu) vandenimis. **31. Quaque** = et qua, ir kur. **33. Perque** = et per. **Novos pontes,** nepaprastais tiltais. **35. Sed cum** cum. caus. **38. Lubtica testa,** *slidi žievė, pluta, testa* molinis indas vynui pilti. **41. Leandre,** graik. gal. voc. iš Leander, jaunikaitis iš Abydo, prigėręs Helesponte, plaukdamas naktį į kitą pusę atlankyti mylimos Hero. **42. Angustae aquae,** dat., **43. In auras tollere**

Sed pars ex illis tunc quoque viva fuit.
Sive agitur nimii Boreae vis saeva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas,
Protinus, aequato siccis Aquilonibus Istro,
Invehitur celeri barbarus hostis equo.
Hostis equo pollens longeque volante sagitta
Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii, nullisque tuentibus agros
Incustoditae diripiuntur opes,
Ruris opes parvae, pecus et stridentia plaustra
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustra rura Laremque suum;
Pars cadit hamatis misere confixa sagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus inest.
Quae nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt,
Et cremat insontes hostica flamma casas.
Tunc quoque, cum pax est, trepidant formidine belli,
Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt aut metuit locus hic, quem non videt, hostem;
Cessat iners rigido terra relicta situ.
Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra,
Nec cumulant altos fervida musta lacus.
Poma neget regio; nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominae verba legenda suae
Adspiceres nudos sine fronde, sine arbore campos;
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tamen late pateat cum maximus orbis,
Haec est in poenam terra reperta meam.

šokti į orą. **51. Nimii Boreae**, audringojo šiaurio; nimius, perdidelis. **52. Redundatas** = redundantes; *redundare,* kilti, per kraštą bėgti. **55. Equo pollens,** įgudęs jodinėti. **61. Et quas divitias**, et divitias, quas etc. **63. Hamatis sagittis,** užriestais (lyg meškerės) galais strėlomis; *hamus,*i, meškerė, vašelis, **64. Tinctile virus,** nuodai, kurie įsisunkia. **66 Insontes casas**, nekaltas lūšnas. **67. Trepidant** sc. omnes incolae. **70. Cessat iners terra**, žemė stovi nedirbama. **71.** Tvarka: *hic non latet dulcis uva sub pampinea umbra;* pampinus,i, vynmedžio lapai. **72. Altos lacus,** gilius žlugtinius; *lacus,*us, ežeras, didelis indas. **73. Acontius** norėdamas gauti Kidippę, parašė meilių žodžių ant obuolio ir įmetė tą obuolį jai į žiurstą; tokia gudrybe pasiekė tikslą. Ovidijus nori pasakyti, kad Skitijoje, kur nėrą vaisinių medžių, tas jaunikaitis nebūtų radęs savo sumanymui įvykint obuolio.

3-

Kaina **2** lt. **25** ct.